

نگاهی بر قانونگذاری بخش رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان)
در هشت دوره مجلس شورای اسلامی
(رفاه (بهبودی و کمیته امداد) بیمه درمان، تأمین اجتماعی، قوانین بودجه و برنامه)

معاونت پژوهش‌های اجتماعی - فرهنگی
دفتر: مطالعات اجتماعی

کد موضوعی: ۲۱۰
شماره مسلسل: ۱۴۶۲۹
دی‌ماه ۱۳۹۴

به نام خدا

فهرست مطالب

۱.....	چکیده
۱.....	مقدمه
۲.....	سیمای کلی قوانین مربوط به حوزه رفاه و بیمه‌ها
۴.....	مجلس اول
۷.....	توصیف قوانین مربوط به حوزه رفاه و بیمه‌ها
۹.....	مجلس دوم
۱۲.....	توصیف قوانین مربوط به حوزه رفاه و بیمه‌ها
۱۳.....	مجلس سوم
۱۶.....	توصیف قوانین مربوط به حوزه رفاه و بیمه‌ها
۱۷.....	مجلس چهارم
۲۰.....	توصیف قوانین مربوط به حوزه رفاه و بیمه‌ها
۲۱.....	مجلس پنجم
۲۴.....	توصیف قوانین مربوط به حوزه رفاه و بیمه‌ها
۲۵.....	مجلس ششم
۲۸.....	توصیف قوانین مربوط به حوزه رفاه و بیمه‌ها
۲۹.....	مجلس هفتم
۳۲.....	توصیف قوانین مربوط به حوزه رفاه و بیمه‌ها
۳۳.....	مجلس هشتم
۳۶.....	توصیف قوانین مربوط به حوزه رفاه و بیمه‌ها
۳۷.....	جمع‌بندی
۳۸.....	سخن آخر
۳۹.....	منابع و مأخذ

نگاهی بر قانونگذاری بخش رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان)
در هشت دوره مجلس شورای اسلامی
(رفاه (بهبودی و کمیته امداد) بیمه درمان، تأمین اجتماعی، قوانین بودجه و برنامه)

چکیده

بررسی و دقت در کارنامه و عملکرد گذشته یک نهاد یا سازمان همواره روشنگر و مفید است و می‌تواند در اتخاذ تصمیم صحیح برای آینده در سطوح خرد و کلان به کار آید. هنگامی که چنین بررسی در مورد قوه قانونگذاری کشور باشد از جایگاه ارزنده‌تری برخوردار است و ارزش مضاعف پیدا می‌کند. مجلس شورای اسلامی طی عمر حدوداً ۳۵ ساله خود قوانینی را در حوزه‌های گوناگون به تصویب رسانده است. یکی از این حوزه‌ها، رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) است که اهمیت آن بر هیچکس پوشیده نیست. گزارش حاضر دربرگیرنده قوانین مصوب طی دوره‌های اول تا هشتم مجلس شورای اسلامی در موضوعات بیمه‌های بازنشستگی و درمان، مباحث مربوط به نهادهای حمایتی مانند بهزیستی و کمیته امداد و همچنین قوانین بودجه و برنامه طی سال‌های مورد نظر می‌باشد. عملکرد مجلس برپایه داده‌های موجود طی دوره‌های اول تا هشتم ۲۶۵۹ طرح و لایحه مصوب است که از این شمار ۲۱۴ طرح و لایحه (شامل ۱۵۲ لایحه و ۶۲ طرح) یعنی ۸/۰۴ درصد در حوزه رفاه و بیمه‌های اجتماعی مصوب گردیده است. بر مبنای داده‌های موجود و بررسی‌های انجام شده می‌توان گفت در پاره‌ای از حوزه‌ها قوانین زیادی وضع شده و در برخی موضوعات نیازمند قانون جدید هستیم. این حالت نامتوازن در همه دوره‌ها قابل مشاهده است. باید دانست که وجود قوانین در جامعه از ضروریات اولیه یک نظام اجتماعی کارآمد است، لکن تورم قوانین، تناقض قوانین با یکدیگر و فقدان پشتیبانی فرهنگی اجتماعی از قوانین هم می‌تواند مسبب آسیب‌های جدی در هر جامعه‌ای باشد چرا که این امر می‌تواند باعث سردرگمی مجریان، پایین آمدن ضریب امنیت، از دست رفتن اعتماد اجتماعی، پایین آمدن مشارکت اجتماعی و سست شدن انسجام اجتماعی گردد.

مقدمه

اندیشمندان اجتماعی پیشرفت و تعالی جوامعی را میسر می‌دانند که از رفاه و امنیت اجتماعی کافی برخوردار باشد و میزان قابل قبولی از عدالت جهت رشد و پرورش اندیشه‌ها و توانایی‌های طبقات مختلف جامعه فراهم باشد. البته مراد این نیست که صرف وجود رفاه یک جامعه را به دروازه پیشرفت

می‌رساند، بلکه مقصود این است که فقره مزبور می‌تواند بسیار تسهیل‌گر باشد. به همین جهت است که برنامه‌ریزان عرصه رفاه و تأمین اجتماعی در جوامع مختلف اهتمام ویژه‌ای به موضوع ارتقای شاخصه‌های رفاه و تأمین اجتماعی و به‌کارگیری استراتژی‌های گوناگون در این خصوص دارند. باید دانست که به‌رحال بحث رفاه و در سطح میانی‌تر بحث تأمین اجتماعی جزء فراگیرترین و پیچیده‌ترین مباحث در حوزه علوم انسانی است چرا که این موضوع می‌تواند طیف وسیعی از اعمال و رفتارهای فرد و حکومت را از خرید خوراک و پوشاک تا اندیشه پیرامون مباحثی چون حقوق مدنی و آزادی‌ها، حقوق اقتصادی، سیاسی و فرهنگی و دیگر موضوعاتی از این قبیل را در برگیرد.

در عصر کنونی که عصر اطلاعات، ارتباطات و قانون و ضابطه‌مندی است، بدون وجود قوانین و مقررات مدون بهره‌مندسازی جوامع از مواهب رفاه و تأمین اجتماعی امری تقریباً غیرممکن است. قوانین و مقررات نحوه توزیع سرمایه‌ها و امکانات در جامعه، و همچنین شیوه ارائه امکانات و تسهیلات و نیز حدود وظایف و تکالیف متقابل دولت و مردم را تعیین می‌کنند و جامعه را به تعادل می‌رسانند. اینکه پاره‌ای از قوانین به مورد اجرا گذاشته نمی‌شوند و یا به شکلی ناقص و ناکارآمد به اجرا درمی‌آیند بحثی است که فرصت دیگری می‌طلبد، لکن موضوع اصلی در اینجا وجود قوانین در حوزه مورد بررسی و محتوای قوانین وضع شده است و نه چیز دیگر. به هر وصف قوه قانونگذاری در جوامع مختلف وظیفه وضع قوانین و نظارت بر اجرای آنها را برعهده دارد. در ایران نیز وظیفه وضع قوانین در همه حوزه‌ها و نیز حوزه رفاه و تأمین اجتماعی برعهده مجلس قرار داده شده است. این دستگاه با سازوکارهای قانونی مشخص اقدام به مطالعه، بررسی، تأیید و یا رد طرح‌ها و لوایحی می‌کند که از سوی نمایندگان و هیئت دولت ارائه می‌گردند.

از ابتدای شروع به کار مجلس شورای اسلامی در سال ۱۳۵۸ طرح‌ها و لوایح مختلفی در حوزه رفاه و تأمین اجتماعی، مورد بررسی و مطالعه قرار گرفته است که در گزارش حاضر قصد داریم فعالیت‌های مجلس را از این منظر مورد بررسی قرار دهیم.

سیمای کلی قوانین مربوط به حوزه رفاه و بیمه‌ها

همانگونه که در جدول ۱ مشاهده می‌شود مصوبات مجلس طی دوره ۳۳ ساله ۱۳۵۸ تا ۱۳۹۱ در حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) آمده است. به‌طور کلی در این عرصه از مجموع ۵۴۹۲ طرح و لایحه ارائه شده ۲۶۵۹ فقره به قانون تبدیل شده است که از این تعداد ۲۱۴ قانون در حیطه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) وضع گردید.

جدول ۱. مصوبات مجالس اول تا هشتم

موضوع	دوره	اول	دوم	رشد	سوم	رشد	چهارم	رشد	پنجم	رشد	ششم	رشد	هفتم	رشد	هشتم	رشد	جمع
کل طرح‌ها و لوایح ارائه شده	۸۰۴	۵۶۶	-۲۹/۶	۵۹۳	۴/۸	۶۲۶	۵/۶	۶۰۶	-۳/۱	۸۱۶	۳۴/۷	۸۲۶	۱/۲	۶۵۵	-۲۰/۷	۵۴۹۲	
مجموع قوانین	۳۷۰	۳۱۶	-۱۴/۶	۲۵۶	-۱۹	۳۴۲	۳۳/۶	۳۵۹	۵	۳۹۶	۱۰/۳	۳۳۳	-۱۵/۹	۲۸۷	-۱۳/۸	۲۶۵۹	
لوایح مصوب	۲۷۹	۲۲۹	-۱۷/۹	۱۳۶	-۴۰/۶	۲۲۹	۶۸/۴	۲۴۸	۸/۳	۳۰۸	۲۴/۲	۲۳۶	-۲۳/۴	۱۸۹	-۱۹/۹	۱۸۵۴	
طرح‌های مصوب	۹۱	۸۷	-۴/۴	۱۲۰	۳۷/۹	۱۱۳	-۵/۸	۱۱۱	-۱/۸	۸۸	-۲۰/۷	۹۷	۱۰/۲	۹۸	۱/۰۳	۸۰۵	
مصوبات حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان)	۲۹	۳۲	۱۰/۳	۲۶	-۱۸/۸	۲۴	-۷/۷	۲۵	۴/۲	۲۰	-۲۰	۳۱	۵۵	۲۷	-۱۲/۹	۲۱۴	

مجلس اول

انتخابات اولین دوره مجلس شورای ملی،^۱ پس از انقلاب، در ۲۴ اسفند ۱۳۵۸ برگزار گردید و در تاریخ ۷ خرداد ۱۳۵۹، اولین جلسه مجلس برگزار شد.

می‌توان گفت دوره اول مجلس با وجود حوادث پیش و پس از آن زمان در شرایط آرامی شروع به کار کرد. مجلس اول حدفاصل وقوع انقلاب و حدوث تغییرات بنیادین در سیستم حکومتی و اتفاقات سال‌های دوران جنگ و پس از آن واقع شد که شاید به لحاظ شکل و دامنه تأثیر، بتوان این اتفاقات را جزء حوادث نادر در سده اخیر به حساب آورد. طبیعتاً در چنین دوره زمانی خاص و پرتنش مجلس نمی‌توانست متأثر از وقایع حال کشور نباشد. درگیر شدن کشور در جنگ، طرح و تصویب عدم کفایت سیاسی رئیس‌جمهور وقت، تروهای دهه ۱۳۶۰، فضای سیاسی بین‌المللی ناشی از اتفاقات سفارت آمریکا در تاریخ ۱۳ آبان ۱۳۵۸ که به سال‌های بعد نیز کشیده شد و بسیاری حوادث ریز و درشت دیگر مجلس و دولت وقت را به نوعی تحت تأثیر قرار داده بود.

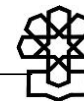
به هر ترتیب و با در نظر گرفتن اتفاقات و مسائل پیش آمده مجلس اول مجلسی به نسبت پرکار بود. در این دوره ۸۰۴ طرح و لایحه مورد بررسی قرار گرفت که از این میان ۳۷۰ طرح و لایحه به تصویب رسید. در حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان)، ۲۹ طرح و لایحه شامل ۲۳ لایحه و ۶ طرح به قانون تبدیل شد. حجم بالای طرح‌ها و لوایح در حدود بیش از ۸۰۰ طرح و لایحه نشان‌دهنده به‌وجود آمدن تغییرات بنیادین واقعی در عرصه قانونگذاری کشور است. این بدان معناست که قوانین مجری پیش از انقلاب به سبب فقدان کارایی برای سیستم جدید، نمی‌توانست مورد استفاده قرار گیرد، مضاف بر آن شرایط خاص و رویکردهای کاملاً جدید نسبت به مسائل اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و غیره نیازمند وضع قوانینی بود که بتواند این ایده‌های نو را به منصف ظهور برساند.

در ادامه نمایی از وضعیت طرح‌ها و لوایح مصوب و کیفیت و کمیت این قوانین از حیث تعداد، نوع پیشنهاد، یک‌شوری یا دوشوری بودن، یک‌فوریتی یا دوفوریتی و بیشتر بودن، کمیسیون مرتبط، شاخص‌ها و نسبت‌های مصوبات نسبت به کل طرح‌ها و لوایح و غیره در قالب جداولی ارائه می‌گردد.

جدول ۲. وضعیت قوانین، طرح‌ها و لوایح در دوره اول مجلس شورای اسلامی

تعداد	عنوان
۳۷۰	کل قوانین مصوب
۲۹	تعداد قوانین مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان)
۲۷۹	کل لوایح مصوب
۲۳	تعداد لوایح مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان)
۹۱	کل طرح‌های مصوب
۶	تعداد طرح‌های مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان)
۸۰۴	کل طرح‌ها و لوایح ارائه شده

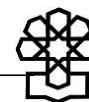
۱. مجلس شورای ملی در سال ۱۳۶۸ و در پی تغییراتی که در قانون اساسی صورت گرفت به مجلس شورای اسلامی تغییر نام داده شد.

جدول ۳. مصوبات دوره اول مجلس در حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان)

ردیف	عنوان	نوع پیشنهاد	شور اول	شور دوم	شورای نگهبان	مجمع	فوریت	کمیسیون
۱	قانون انتزاع بنیاد شهید از سازمان بهزیستی	طرح	-	-	√	-	۲	-
۲	قانون راجع به حداکثر حقوق بازنشستگی	لایحه	√	√	√	-	-	کار و امور اداری
۳	قانون تنظیم هزینه‌های درمانی و بهداشتی	طرح	√	√	√	-	-	امور بهداری و بهزیستی
۴	قانون الحاق یک تبصره به بند «۲» لایحه تأمین منافع کارگران مشمول قانون سهمیه کردن در منافع کارگاه‌های صنعتی و تولیدی مصوب ۱۳۴۱ و لغو قوانین سابق مشتمل بر ماده واحده و یک تبصره راجع به لغو بند «۳» لایحه تأمین منافع کارگران مشمول قانون سهمیه کردن در منافع کارگاه‌ها	لایحه	√	-	√	-	۱	کار و امور اداری
۵	قانون بودجه سال ۱۳۶۰	لایحه	√	-	√	-	۱	امور برنامه و بودجه
۶	قانون راجع به اصلاح ماده (۱۳) اساسنامه سازمان تأمین خدمات درمانی عائله درجه یک افسران و همافران و کارمندان ارتش و ژاندارمری و شهربانی مصوب تیرماه ۱۳۵۳	لایحه اصل ۸۵	-	-	√	-	-	مشترک امور دفاعی و امور اقتصادی
۷	قانون راجع به اجازه پرداخت حقوق و فوق‌العاده‌های مستمر کارکنان دولت که به اسارت رژیم مزدور عراق درآمده و یا در مناطق اشغالی و جنگی باقی مانده‌اند به عائله تحت تکفل آنان	لایحه	√	-	√	-	-	کار و امور اداری
۸	قانون راجع به اعاده به خدمت کارکنان بازنشسته دولت	لایحه	√	√	√	-	-	امور بهداری و بهزیستی
۹	قانون راجع به برقراری مستمری درباره بیمه‌شدگانی که به علت همکاری با نیروهای مسلح شهید یا معلول شده یا می‌شوند	لایحه	√	√	√	-	-	امور بهداری و بهزیستی
۱۰	قانون بودجه سال ۱۳۶۱	لایحه	√	-	√	-	-	امور برنامه و بودجه
۱۱	قانون راجع به تعیین حداکثر حقوق بازنشستگی و وظیفه کارکنان دولت و مشمولین صندوق تأمین اجتماعی	لایحه	√	√	√	-	-	کار و امور اداری
۱۲	قانون راجع به الحاق یک تبصره به ماده (۵) قانون تأمین خدمات درمانی مستخدمین دولت مصوب ۱۳۵۱/۱۲/۲۷	لایحه	√	√	√	-	-	امور بهداری و بهزیستی
۱۳	قانون منع دریافت خسارات و جرائم و بهره مندرج در قانون تأمین اجتماعی	طرح	-	-	√	-	۲	-
۱۴	قانون معافیت از پرداخت سهم بیمه کارفرمایانی که حداکثر پنج نفر کارگر دارند	طرح	√	-	√	-	۱	کار و امور اداری
۱۵	قانون بودجه سال ۱۳۶۲	لایحه	√	-	√	-	-	امور برنامه و بودجه

ردیف	عنوان	نوع پیشنهاد	شور اول	شور دوم	شورای نگهبان	مجمع	فوریت	کمیسیون
۱۶	قانون راجع به بازنشستگی و وظیفه شانزده نفر از کارکنان شهرداری‌ها که از حقوق بازنشستگی و وظیفه استفاده نمی‌کنند	لایحه	√	√	√	-	-	کار و امور اداری
۱۷	قانون راجع به حقوق اعضای رسمی هیئت علمی، مربی لیسانس، مربی، استادیار، دانشیار دانشگاه‌ها و مؤسسات تحقیقاتی و وزارتخانه‌ها که بازنشسته موظف و فوت شده یا بشوند	لایحه	√	√	√	-	-	آموزش، فرهنگ و تحقیقات
۱۸	قانون راجع به الحاق یک تبصره به‌عنوان تبصره «۳» به قانون منع دریافت خسارات و جرائم و بهره‌مند در قانون تأمین اجتماعی	لایحه	√	√	√	-	-	امور بهداشتی و بهزیستی
۱۹	قانون انتقال حق بیمه آن دسته از کارگران مشمول قانون کار که تحت پوشش آیین‌نامه استخدامی شرکت ملی فولاد ایران قرار می‌گیرند و تبدیل وضع خدمتی می‌یابند	لایحه اصل ۸۵	-	-	√	-	-	مشترک کار و امور اداری و صنایع و معادن
۲۰	قانون ایجاد و نگهداری صندوق بازنشستگی کادر انتظامی سازمان پلیس قضایی	لایحه	√	√	√	-	-	امور اقتصاد و دارایی
۲۱	قانون تأمین زنان و کودکان بی‌سرپرست	طرح	√	√	√	-	-	امور بهداشتی و بهزیستی
۲۲	قانون راجع به خدمت نیمه‌وقت بانوان	لایحه	√	√	√	-	-	کار و امور اداری
۲۳	قانون راجع به افزایش مستمری از کارافتادگی جزئی ناشی از کار	لایحه	√	√	√	-	-	امور بهداشتی و بهزیستی
۲۴	قانون الزام دولت جهت بازسازی و احیای مناطق روستایی کشور به‌وسیله ایجاد خدمات و امکانات رفاهی، صنعتی، فرهنگی و بهداشتی	طرح	√	√	√	-	-	امور اقتصادی و دارایی
۲۵	قانون متمم بودجه سال ۱۳۶۲ کل کشور	لایحه	√	-	√	-	-	امور برنامه و بودجه
۲۶	قانون بودجه سال ۱۳۶۳ کل کشور	لایحه	√	-	√	-	-	امور برنامه و بودجه
۲۷	تفسیر قانونی راجع به قانون حداکثر حقوق بازنشستگی مصوب ۱۳۵۹/۱۱/۲۶ و قانون تعیین حداکثر حقوق بازنشستگی و وظیفه کارکنان دولت و مشمولین صندوق تأمین اجتماعی مصوب ۱۳۶۱/۳/۳۰	لایحه	√	-	√	-	-	کار و امور اداری
۲۸	قانون الحاق ۲ بند به ماده (۳۹) قانون استخدام کشوری (فوق‌العاده سختی شرایط محیط و نوبت کاری)	لایحه	√	√	√	-	-	کار و امور اداری
۲۹	تفسیر قانونی ماده (۱۳) اساسنامه تأمین خدمات درمانی عائله درجه یک افسران و همافران و کارمندان ارتش و ژاندارمری و شهربانی مصوب ۱۳۵۳	لایحه	√	-	√	-	-	امور دفاعی

جدول ۴. مصوبات دوره اول مجلس در حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) به تفکیک کمیسیون و طرح و لایحه

نام کمیسیون	طرح	لایحه
امور اقتصادی و دارایی	۱	۱
امور برنامه و بودجه	-	۵
امور بهداشتی و بهزیستی	۲	۵
امور دفاعی	-	۱
آموزش، فرهنگ و تحقیقات	-	۱
کار و امور اداری	۱	۸
مشترک امور دفاعی و امور اقتصادی	-	۱
مشترک کار و امور اداری و صنایع و معادن	-	۱
نامشخص	۲	-
جمع	۶	۲۳

جدول ۵. مصوبات دوره اول مجلس در حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) به تفکیک موضوع

موضوع	طرح و لایحه	درصد
بیمه‌های اجتماعی	۱۸	۶۲/۰۷
بیمه‌های سلامت	۲	۶/۱
رفاه	۴	۱۳/۸۰
سایر (بودجه و...)	۵	۱۷/۲۴
جمع	۲۹	۱۰۰

جدول ۶. شاخص‌های مربوط به دوره اول مجلس

میزان (درصد)	شاخص
۷/۸۴	نسبت قوانین مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) به کل قوانین مصوب
۸/۲۱	نسبت لوایح مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) به کل لوایح مصوب
۶/۶	نسبت طرح‌های مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) به کل طرح‌های مصوب
۴۶/۰۲	نسبت کل مصوبات به کل طرح‌ها و لوایح ارائه شده
۲۶/۱	درصد طرح‌های مصوب به لوایح مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان)
۳۲/۱	درصد طرح‌های مصوب به لوایح مصوب (کل حوزه‌ها)

توصیف قوانین مربوط به حوزه رفاه و بیمه‌ها

در اولین دوره مجلس شورای اسلامی در مجموع ۲۹ طرح و لایحه در حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) به تصویب رسید. سهم بیمه‌های اجتماعی از این تعداد مصوبه ۱۸ طرح و لایحه (۶۲/۰۷ درصد)، بیمه‌های درمان ۲ طرح و لایحه (۶/۱ درصد)، موضوعات مرتبط با رفاه ۴ طرح و لایحه (۱۳/۸۰ درصد) و سایر موارد مانند قوانین بودجه و غیره ۵ طرح و لایحه مصوب (۱۷/۲۵ درصد) بوده است. از بین هفت کمیسیونی که طرح‌ها و لوایح حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) را در دوره

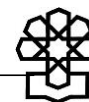
اول مجلس مورد بررسی قرار دادند بیشترین طرح و لایحه مصوب مربوط به کمیسیون کار و امور اداری است. این کمیسیون با بررسی و به تصویب رساندن ۹ طرح و لایحه از ۲۹ طرح و لایحه در جایگاه اول و امور بهداری و بهزیستی با ۷ طرح و لایحه در جایگاه دوم قرار دارد. کمترین طرح و لایحه در خصوص موضوع حاضر، در کمیسیون امور دفاعی و آموزش و تحقیقات هرکدام با یک طرح و لایحه بوده است.

مصوبات مورد بررسی به‌طور کلی شامل سه حوزه بیمه‌های اجتماعی، بیمه‌های سلامت و مباحث حوزه رفاه می‌باشند، البته لوایح مصوب پیرامون بودجه‌های سالیانه نیز مورد بررسی قرار گرفتند. به هر روی از میان موضوعات مورد بررسی حوزه بیمه‌های اجتماعی بیشترین سهم را از مصوبات قانونی به خود اختصاص داده است به‌گونه‌ای که ۶۲/۰۷ درصد از کل طرح‌ها و لوایح مصوب در این حوزه به تصویب رسیده است. این موضوع با توجه به تغییر نظام و رویکرد جدید به نظام تأمین اجتماعی و همچنین وقایعی مانند شهید شدن شمار زیادی در جریان انقلاب و جنگ و نیز کسانی که با نیروهای مسلح به هر نحو همکاری کرده بودند قابل تبیین است. در این دوره قوانینی جهت حمایت‌های بیمه‌ای از کسانی که به اسارت درآمدند و یا کشته و زخمی شده‌اند، در نظر گرفته شد.

همچنین در این دوره قوانینی مانند معافیت از پرداخت سهم حق بیمه کارفرمایانی که حداکثر پنج نفر کارگر دارند، قانونی در خصوص انتقال حق بیمه که تا آن زمان وجود نداشته و قوانین جدیدی در خصوص شرایط از کارافتادگی و حداکثر حقوق بازنشستگی و غیره به تصویب رسید. به نظر می‌رسد قوانینی از این قبیل بعدها توانست زمینه برهم زدن تعادل مالی صندوق‌های بازنشستگی را فراهم نماید.

به‌طور کلی به‌نظر می‌رسد سه قانون، انتزاع بنیاد شهید از سازمان بهزیستی، معافیت از پرداخت سهم بیمه کارفرمایانی که حداکثر پنج نفر کارگر دارند و قانون تأمین زنان و کودکان بی‌سرپرست از مهمترین قوانین این دوره به‌شمار می‌روند. اگرچه همه قوانین ذکر شده به‌نوعی کاستی‌های قانونی را در نظر داشته‌اند.

همانگونه که قبلاً اشاره شد شرایط خاص به وجود آمده در این دوره و افزایش شمار کشته‌شدگان و مجروحین ناشی از جنگ ضرورت ایجاد یک سازمان مستقل را ایجاب نمود. بر همین مبنا قانون انتزاع بنیاد شهید از سازمان بهزیستی به تصویب رسید تا این سازمان جدید بتواند خدمات مناسبی به مجروحین و نیز بازماندگان شهدا، اسرا، مفقودین و دیگر افرادی که به نحوی در جنگ صدمه دیده‌اند، ارائه دهد.

مجلس دوم

انتخابات دومین دوره مجلس پس از انقلاب، در روز جمعه ۲۶ فروردین ۱۳۶۳ برگزار گردید و در تاریخ ۷ خرداد ۱۳۶۳ اولین جلسه مجلس دوم برگزار گردید. مجلس دوم در تاریخ ۶ خرداد ۱۳۶۷ به کار خود پایان داد. با در نظر گرفتن تاریخ ۴ ساله حدفاصل سال‌های ۱۳۶۳ تا ۱۳۶۷ و حوادثی که در این سال‌ها اتفاق افتاده می‌توان این مجلس را ذی‌اهمیت دانست. بمباران شهرهای ایران توسط رژیم وقت عراق و پیروزی‌های چشمگیر نیروهای ایران، برگزاری انتخابات چهارمین دوره ریاست‌جمهوری در ۲۵ مرداد ۱۳۶۴، اوضاع اقتصادی نه‌چندان مناسب کشور در این سال‌ها، و در نهایت سپری شدن روزها و ماه‌های انتهای جنگ هشت‌ساله از جمله اتفاقات این سال‌ها است.

به هر ترتیب مجلس دوم کار خود را در چنین شرایطی شروع و به پایان برد و توانست ۵۶۶ طرح و لایحه را بررسی و مصوب نماید. در حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) در این دوره پرتنش تعداد ۳۲ طرح و لایحه شامل ۵ طرح و ۲۷ لایحه به تصویب رسید که معادل ۱۰/۱۲ درصد از کل طرح‌ها و لوایح مصوب آن دوره است.

جدول ۷. وضعیت قوانین، طرح‌ها و لوایح در دوره دوم مجلس شورای اسلامی

تعداد	عنوان
۳۱۶	کل قوانین مصوب
۳۲	تعداد قوانین مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان)
۲۲۹	کل لوایح مصوب
۲۷	تعداد لوایح مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان)
۸۷	کل طرح‌های مصوب
۵	تعداد طرح‌های مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان)
۵۶۶	کل طرح‌ها و لوایح ارائه شده

جدول ۸. مصوبات دوره دوم مجلس در حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان)

ردیف	عنوان	نوع پیشنهاد	شور اول	شور دوم	شورای نگهبان	مجمع	فوریت	کمیسیون	توضیحات
۱	قانون انتقال حق بیمه سهم مستخدمین شاغل ارتش از سازمان تأمین اجتماعی به صندوق بازنشستگی ارتش جمهوری اسلامی ایران	لایحه	√	√	√	-	-	بهداری و بهزیستی	
۲	قانون اصلاح لایحه قانونی راجع به تأمین درمان معلولین و افراد خانواده آنها و همچنین افراد خانواده شهدای انقلاب اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۵/۱۲/۲۵	لایحه	√	√	√	-	-	بهداری و بهزیستی	
۳	قانون راجع به معافیت کارکنان انجمن‌های بهداری از پرداخت مابه‌التفاوت دریافتی ناشی از تطبیق با آیین‌نامه استخدامی تأمین اجتماعی	لایحه	√	√	√	-	-	امور اداری و استخدامی	
۴	قانون اصلاح تبصره «۲» ماده واحده قانون اجازه پرداخت وظیفه و مستمری وارث کارمندان مصوب ۲۸ آذرماه ۱۳۳۸ و برقراری حقوق وظیفه در مورد فرزندان و نوادگان اناث	لایحه	√	√	√	-	-	امور اداری و استخدامی	
۵	قانون اصلاح ماده (۱۰) قانون حقوق و مزایای پرسنل نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران	لایحه	√	√	√	-	-	دفاع	
۶	قانون تعمیم قانون تأسیس سازمان تأمین خدمات درمانی عائله درجه یک افسران، همافران و کارمندان ارتش، ژاندارمری و شهرداری کشور مصوب ۱۳۵۱/۱۲/۲۷ به عائله درجه یک دانشجویان، دانش‌آموزان و سایر محصلین مراکز آموزش کادر ثابت نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران	لایحه	√	√	√	-	-	دفاع	
۷	قانون تغییر سمت وزیر مشاور و رئیس سازمان برنامه و بودجه به وزیر برنامه و بودجه و قرار گرفتن سازمان بهزیستی زیر نظر وزارت بهداری	لایحه	√	√	√	-	-	امور بهداری و بهزیستی	
۸	قانون بودجه سال ۱۳۶۴	لایحه	√	-	√	-	-	امور برنامه و بودجه	
۹	قانون نحوه اجرای قانون مربوط به خدمت نیمه‌وقت بانوان، مصوب ۱۳۶۲/۹/۱۰	لایحه	√	√	√	-	-	اداری و استخدامی	
۱۰	قانون بودجه ارزی سال ۱۳۶۴ کل کشور	لایحه	√	√	√	-	-	کار و امور اداری	
۱۱	قانون تشکیل وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	لایحه	√	√	√	-	-	امور بهداری و بهزیستی	
۱۲	استفساریه قانونی تبصره «۳» قانون متمم بودجه سال ۱۳۶۲ (پرداخت عیدی)	طرح	-	-	√	-	۲	-	
۱۳	استفساریه قانون معافیت از پرداخت سهم بیمه کارفرمایانی که حداکثر پنج نفر کارگر دارند	طرح	√	√	√	-	-	دیوان محاسبات و بودجه مجلس	
۱۴	قانون اصلاح تبصره «۸۵» قانون بودجه سال ۱۳۵۶ کل کشور	طرح	√	-	√	-	۱	کار و امور اداری	

ردیف	ردیف	عنوان	نوع پیشنهاد	شور اول	شور دوم	شورای نگهبان	مجمع	فوریت	کمیسیون
۱۵	قانون اصلاح قانون بودجه سال ۱۳۶۴ کشور	لایحه	✓	✓	✓	-	-	کار و امور اداری	
۱۶	قانون بودجه سال ۱۳۶۵ کل کشور	لایحه	✓	✓	✓	-	-	آموزش، فرهنگ و تحقیقات	
۱۷	قانون الغای تبصره «۳» ماده (۱۱) قانون تشکیل وزارت بهداشتی (بهبودی) مصوب سال ۱۳۵۵	لایحه	✓	✓	✓	-	-	امور بهداشتی و بهزیستی	
۱۸	قانون اصلاح تبصره «۱» ماده (۷۴) قانون استخدام کشوری و الحاق سه تبصره به آن	لایحه اصل ۸۵	-	-	✓	-	-	مشترک کار و امور اداری و صنایع و معادن	
۱۹	قانون نقل و انتقال حق بیمه یازنشستگی	لایحه	✓	✓	✓	-	-	امور دفاعی	
۲۰	قانون تفریح بودجه سال‌های پس از انقلاب	لایحه	✓	✓	✓	-	-	امور برنامه و بودجه	
۲۱	قانون تفکیک امور اداری و استخدامی از کمیسیون کار و امور اجتماعی و امور اداری و استخدامی	طرح	✓	✓	✓	-	-	امور بهداشتی و بهزیستی	
۲۲	قانون تغییر وضعیت استخدامی کارگران معادن زغال سنگ مشمول قانون کار به آیین‌نامه استخدامی شرکت ملی فولاد و انتقال حق بیمه آنان	لایحه	✓	✓	✓	-	-	امور بهداشتی و بهزیستی	
۲۳	قانون اصلاح بند «ب» و تبصره «۳» ماده (۴) قانون تأمین اجتماعی مصوب تیرماه ۱۳۵۴	طرح	✓	✓	✓	-	-	امور اقتصادی و دارایی	
۲۴	قانون الحاق یک تبصره به ماده (۲۶) آیین‌نامه استخدامی سازمان تأمین اجتماعی (سازمان بیمه‌های اجتماعی سابق)	لایحه	✓	-	✓	-	-	امور برنامه و بودجه	
۲۵	قانون اصلاح قانون بودجه سال ۱۳۶۵ کل کشور	لایحه	✓	✓	✓	-	-	کار و امور اداری	
۲۶	قانون بودجه سال ۱۳۶۶ کل کشور	لایحه	✓	-	✓	-	-	امور دفاعی	
۲۷	قانون بیمه بیکاری	لایحه	✓	✓	✓	-	-	کار و امور اجتماعی	
۲۸	قانون شمول مقررات مربوط به کارکنان دولت تابع قانون استخدام کشوری که در مناطق جنگی یا جبهه‌های جنگ تحمیلی خدمت می‌نمایند به کارکنان وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سازمان‌های وابسته که مشمول قانون تأمین اجتماعی هستند	لایحه	✓	✓	✓	-	-	بهداری و بهزیستی	
۲۹	قانون بودجه سال ۱۳۶۷ کل کشور	لایحه	✓	-	✓	-	-	امور برنامه و بودجه	
۳۰	قانون بازنشستگی پیش از موعد بیمه‌شدگان تأمین اجتماعی	لایحه	✓	✓	✓	-	-	کار و امور اجتماعی	
۳۱	قانون تشکیلات و وظایف وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	لایحه	✓	✓	✓	-	-	بهداری و بهزیستی	
۳۲	قانون الحاق یک تبصره به عنوان تبصره «۲» به ماده (۳۹) قانون استخدام کشوری	لایحه	✓	✓	✓	-	-	امور برنامه و بودجه	

جدول ۹. مصوبات دوره دوم مجلس در حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) به تفکیک کمیسیون و طرح و لایحه

نام کمیسیون	طرح	لایحه
امور اداری و استخدامی	۰	۳
امور برنامه و بودجه	۱	۵
امور دفاعی	۰	۴
آموزش، فرهنگ و تحقیقات	۰	۱
کار و امور اجتماعی	۰	۲
کار و امور اداری	۱	۳
مشترک کار و امور اداری و صنایع و معادن	۰	۱
امور بهداشتی و بهزیستی	۱	۸
اقتصادی و دارایی	۱	۰
نامشخص	۱	۰
جمع	۵	۲۷

جدول ۱۰. مصوبات دوره دوم مجلس در حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) به تفکیک موضوع

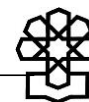
موضوع	طرح و لایحه	درصد
بیمه‌های اجتماعی	۱۶	۵۰
بیمه‌های سلامت	۱	۳/۱
رفاه	۵	۱۵/۶
سایر (بودجه و...)	۱۰	۳۱/۲
جمع	۳۲	۱۰۰

جدول ۱۱. شاخص‌های مربوط به دوره دوم مجلس

میزان (درصد)	شاخص (بازنشستگی و درمان)
۱۰/۱۲	نسبت قوانین مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) به کل قوانین مصوب
۱۱/۸	نسبت لوایح مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) به کل لوایح مصوب
۵/۷	نسبت طرح‌های مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) به کل طرح‌های مصوب
۵۵/۸	نسبت کل مصوبات به کل طرح‌ها و لوایح ارائه شده
۱۸/۵	درصد طرح‌های مصوب به لوایح مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان)
۳۸	درصد طرح‌های مصوب به لوایح مصوب (کل حوزه‌ها)

توصیف قوانین مربوط به حوزه رفاه و بیمه‌ها

کل طرح‌ها و لوایح ارائه شده در دوره دوم نسبت به دوره قبل رشد منفی (۴۲- درصد) داشته به‌گونه‌ای که شمار طرح‌ها و لوایح ارائه شده از ۸۰۴ به ۵۶۶ مورد کاهش یافته است. همچنین طرح‌ها و لوایح مصوب از تعداد ۳۷۰ به ۳۱۶ رسیده است که رشد منفی معادل ۱۷- درصد را نشان می‌دهد. در خصوص قوانین مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) باید اشاره کرد در این دوره نسبت به دوره اول شاهد رشد (۱۰/۳ درصد) هستیم، یعنی در دوره اول ۲۹ طرح و لایحه مصوب

گردید و در دوره دوم ۳۲ طرح و لایحه که در ادامه دلایل افزایش این مسئله را بررسی می‌کنیم. از میان سه حوزه مورد بررسی (رفاه، بیمه اجتماعی و بیمه‌های سلامت) بیمه‌های اجتماعی مانند دوره قبل همچنان بیشترین طرح و لایحه مصوب را به خود اختصاص داده است (۱۶ طرح و لایحه) و مباحث حوزه رفاه با ۵ طرح و لایحه و بیمه‌های سلامت با ۱ لایحه در رده‌های بعدی قرار دارند. از کمیسیون‌های مورد بررسی و مرتبط با بحث رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان)، کمیسیون امور بهداشتی و بهزیستی با ۹ طرح و لایحه بیشترین طرح و لایحه را بررسی و به تصویب رسانده است و پس از آن کمیسیون برنامه و بودجه با ۶ طرح و لایحه و کمیسیون‌های کار و امور اداری و دفاع به‌طور مشترک با ۴ طرح و لایحه در رده‌های بعدی قرار دارند.

از جمله قوانین مهم این دوره می‌توان به قوانینی در خصوص نقل و انتقال حق بیمه بازنشستگی، بیمه بیکاری، بازنشستگی پیش از موعد، تشکیل وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی اشاره کرد. همچنین قوانینی در خصوص انتقال سوابق بیمه‌ای، خدمات درمانی و حقوق و مزایای نیروهای مسلح به تصویب رسید. در این دوره با توجه به وضع اقتصادی نامناسب کشور و پایین آمدن درآمدهای کشور و نیز مخارج بالای جنگ قوانین توسعه‌ای چندانی به تصویب نرسید و در مقابل قوانین بیشتر جنبه حمایتی داشته، در این خصوص به‌ویژه قوانینی جهت ارائه خدمات به نیروهای درگیر در جنگ مصوب گردید. عوامل یاد شده را می‌توان دلیل افزایش طرح‌ها و لوایح مصوب این دوره دانست

مجلس سوم

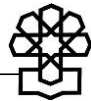
مجلس سوم شورای اسلامی حداقل خرداد ۱۳۶۷ تا خرداد ۱۳۷۱ و پس از پایان یافتن جنگ تشکیل گردید. در ادبیات سیاسی اجتماعی این دوره موسوم به دوره سازندگی است. در این دوره مجموعاً ۲۵۱ طرح و لایحه مصوب گردید که از این شمار ۲۶ طرح و لایحه (حدود ۱۰/۳۵ درصد) در حوزه رفاه و بیمه‌ها است. با نگاه به قوانین این دوره مجلس می‌توان رویکرد ترمیمی به موضوعات اجتماعی را یافت، به‌گونه‌ای که به نظر می‌رسد دولت سعی در حمایت از اقشاری دارد که در طول سالیان گذشته از انقلاب دچار صدماتی شده‌اند. قوانینی چون قانون حقوق و مزایای ماهیانه مستمری‌بگیران شهدا و مفقودین...، قانون پرداخت غرامت دستمزد، نحوه بازنشستگی جانبازان، حقوق والدین شهدا و...، قانون پرداخت عیدی به مشمولان طرح شهید رجایی و ایجاد تسهیلاتی برای جانبازان، همگی نشان از حاکمیت این رویکرد دارد.

جدول ۱۲. وضعیت قوانین، طرح‌ها و لوایح در دوره سوم مجلس شورای اسلامی

تعداد	عنوان
۲۵۶	کل قوانین مصوب
۲۶	تعداد قوانین مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان)
۱۳۶	کل لوایح مصوب
۱۹	تعداد لوایح مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان)
۱۲۰	کل طرح‌های مصوب
۷	تعداد طرح‌های مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان)
۵۹۳	کل طرح‌ها و لوایح ارائه شده

جدول ۱۳. مصوبات دوره سوم مجلس در حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان)

ردیف	عنوان	نوع پیشنهاد	شور اول	شور دوم	شورای نخبهان	مجمع	فوریت	کمیسیون	توضیحات
۱	قانون اجازه پرداخت حقوق و مزایای ماهیانه مستمری‌بگیران شهدا و مفقودین نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران به بنیاد شهید انقلاب اسلامی	طرح	-	-	√	-	۲	-	
۲	قانون پرداخت غرامت و دستمزد معادل آخرین مزد یا حقوق روزانه به بیمه‌شدگانی که به علت همکاری با نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران مجروح شده یا می‌شوند	لایحه	√	√	√	-	-	بهداری و بهزیستی	
۳	قانون الحاق یک تبصره به قانون معافیت از پرداخت سهم بیمه کارفرمایانی که حداکثر پنج نفر کارگر دارند مصوب ۱۳۶۱/۱۲/۱۶ مجلس شورای اسلامی	لایحه	√	√	√	-	-	بهداری و بهزیستی	
۴	قانون نحوه بازنشستگی جانبازان انقلاب اسلامی ایران و جنگ تحمیلی و معلولین عادی و شاغلین مشاغل سخت و زیان‌آور	لایحه	√	√	√	-	-	اداری و استخدامی	
۵	قانون حقوق والدین بازنشسته و وظیفه و مستمری‌بگیر شهدا، جانبازان و مفقودین انقلاب اسلامی و جنگ تحمیلی	لایحه	√	√	√	-	-	اداری و استخدامی	
۶	قانون بودجه ۱۳۶۸ کل کشور	لایحه	√	-	√	-	-	برنامه و بودجه	
۷	قانون الزام سازمان تأمین اجتماعی به اجرای بندهای «الف» و «ب» ماده (۳) قانون تأمین اجتماعی	طرح	√	√	√	-	-	بهداری و بهزیستی	
۸	قانون حقوق و مزایای مستمر، پس‌انداز ثابت، حق بیمه و بیمه درمانی مشمولین قانون ارتش جمهوری اسلامی ایران	لایحه	√	√	√	-	-	دفاع	
۹	قانون اصلاح مقررات بازنشستگی و وظیفه قانون استخدام کشوری	لایحه	√	√	√	-	-	اداری و استخدامی	
۱۰	قانون پرداخت عیدی به مشمولان طرح شهید رجایی	طرح	-	-	√	-	۱	برنامه و بودجه	
۱۱	قانون بودجه سال ۱۳۶۹ کل کشور	لایحه	√	-	√	-	-	برنامه و بودجه	
۱۲	قانون اصلاح جدول ۶ قانون برنامه اول توسعه اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و الحاق دو تبصره به آن	طرح	√	√	√	-	-	برنامه و بودجه	
۱۳	قانون بیمه بیکاری	لایحه	-	-	√	-	۱	کار و امور اجتماعی	
۱۴	قانون کار	لایحه	√	√	√	-	-	کار و امور اجتماعی	
۱۵	قانون متمم قانون بودجه سال ۱۳۶۹ کل کشور	لایحه	-	-	√	-	۱	برنامه و بودجه	
۱۶	قانون شمول مقررات قانون کار و حفاظت فنی و بهداشت کار در مورد کارکنان و اتباع خارجی نهادهای انقلاب و مؤسساتی که تولیدات غیرتسلیماتی دارند	طرح	√	√	√	-	-	کار و امور اجتماعی	

ردیف	عنوان	نوع پیشنهاد	شور اول	شور دوم	شورای نگهبان	مجمع	فوریت	کمیسیون	توضیحات
۱۷	قانون بودجه سال ۱۳۷۰ کل کشور	لایحه	√	-	√	-	-	برنامه و بودجه	
۱۸	قانون اجازه پرداخت عیدی به مشمولین طرح شهید رجایی	طرح	-	-	√	-	۲	-	
۱۹	قانون اصلاح لایحه قانونی شمول مواد (۶۰-۷۰-۷۲-۷۳-۷۴-۸۰-۸۱-۸۲-۸۳) قانون تأمین اجتماعی مصوب تیرماه ۱۳۵۴ درباره کلیه بیمه شدگانی که در جریان انقلاب اسلامی دچار نقص عضو و از کارافتادگی جزئی یا از کارافتادگی کلی گردیده یا به درجه شهادت رسیده‌اند، مصوب ۱۳۵۸/۶/۲۶	لایحه	√	√	√	-	-	بهداری و بهزیستی	
۲۰	قانون نظام هماهنگ پرداخت کارکنان دولت	لایحه	√	-	√	-	-	اداری و استخدامی	
۲۱	قانون تمدید مهلت قانون بازنشستگی پیش از موعد بیمه شدگان تأمین اجتماعی	طرح	√	√	√	-	-	کار و امور اجتماعی	
۲۲	قانون اصلاح بند «ب» تبصره ماده (۲) قانون اصلاح مقررات بازنشستگی و وظیفه قانون استخدام کشوری مصوب ۱۳۶۸/۱۲/۱۳ مجلس شورای اسلامی	طرح	√	√	√	-	-	اداری و استخدامی	
۲۳	قانون بودجه سال ۱۳۷۱ کل کشور	لایحه	√	-	√	-	-	برنامه و بودجه	
۲۴	قانون اصلاح قسمتی از بودجه سال ۱۳۷۰ کل کشور	لایحه	-	-	√	-	۲	برنامه و بودجه	
۲۵	قانون مربوط به تعیین عیدی و پاداش سالیانه کارگران شاغل در کارگاه‌های مشمول قانون کار	لایحه	-	-	√	-	۲	-	
۲۶	قانون اصلاح نظام هماهنگ پرداخت کارکنان دولت	طرح	-	-	√	-	۲	-	

جدول ۱۴. مصوبات دوره سوم مجلس در حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) به تفکیک کمیسیون و طرح و لایحه

کمیسیون	طرح	لایحه
امور اداری و استخدامی	۱	۴
امور برنامه و بودجه	۲	۶
امور دفاعی	۰	۱
کار و امور اجتماعی	۲	۲
امور بهداشتی و بهزیستی	۰	۴
نامشخص	۲	۲
جمع	۷	۱۹

جدول ۱۵. مصوبات دوره سوم مجلس در حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) به تفکیک موضوع

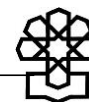
موضوع	طرح و لایحه	درصد
بیمه‌های اجتماعی	۱۱	۴۲/۳
بیمه‌های سلامت	۶	۲۳/۱
رفاه	۲	۷/۷
سایر (بودجه و...)	۷	۲۷
جمع	۲۶	۱۰۰

جدول ۱۶. شاخص‌های مربوط به دوره سوم مجلس

شاخص	میزان (درصد)
نسبت قوانین مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) به کل قوانین مصوب	۱۰/۱
نسبت لوایح مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) به کل لوایح مصوب	۱۴
نسبت طرح‌های مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) به کل طرح‌های مصوب	۵/۸
نسبت کل مصوبات به کل طرح‌ها و لوایح ارائه شده	۴۳/۱
درصد طرح‌های مصوب به لوایح مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان)	۳۶/۸
درصد طرح‌های مصوب به لوایح مصوب (کل حوزه‌ها)	۲۰/۲

توصیف قوانین مربوط به حوزه رفاه و بیمه‌ها

در بررسی دوره سوم مجلس شورای اسلامی باید گفت، بیمه‌های اجتماعی به نسبت سایر موارد مورد بررسی از قبیل بیمه‌های درمان و حوزه رفاه، طرح و لایحه بیشتری را به خود اختصاص داده است؛ این مسئله البته در دوره‌های قبل نیز وجود داشته است. این موضوع اهمیت بیمه‌های اجتماعی را نشان می‌دهد. در این دوره از مجموع ۲۶ طرح و لایحه مصوب ۱۱ طرح و لایحه (۴۲/۳ درصد) به این موضوع اختصاص یافت. رشد بیمه‌های درمان نسبت به دوره‌های قبل هم در این دوره قابل توجه است، ارقام این مورد در دوره‌های قبل ۳/۱ و ۶/۱ درصد بوده که در این دوره به رقم ۲۳/۱ درصد رسیده که رشد قابل توجهی است. در نهایت موضوعات رفاهی که همچنان با تعداد کمی طرح و لایحه در جایگاه

سوم قرار دارد. از نکات قابل توجه در این دوره وضع قوانین بودجه‌های اعم از بودجه‌های سالیانه و متمم‌های آنها است که حجم حدوداً ۲۷ درصدی از قوانین مصوب را به خود اختصاص داده است. در ادامه باید به قوانین مهمی پردازیم که در این دوره به تصویب رسیده است از جمله این قوانین یکی **قانون الزام سازمان تأمین اجتماعی** به اجرای بندهای «الف» و «ب» ماده (۳) قانون تأمین اجتماعی بود که بر مبنای آن سازمان تأمین اجتماعی مکلف شد تعهدات مربوط به الف) حوادث و بیماری‌ها و ب) بارداری را به عهده گیرد. بر این مبنای سازمان تأمین اجتماعی مکلف شد تعهدات درمانی مزبور را از بخش‌های دولتی و در صورت نیاز از بخش خصوصی با رعایت تعرفه‌های رسمی تأمین می‌نماید. پیش از این سازمان خدمات درمانی مسئول ارائه خدمت در این زمینه‌ها بود. قوانین مهم دیگر قانون کار، قانون بیمه بیکاری و **قانون تمدید مهلت قانون بازنشستگی** پیش از موعد بیمه‌شدگان تأمین اجتماعی بودند که در نوع خود تحولات بزرگی در حوزه تأمین اجتماعی بودند.

مجلس چهارم

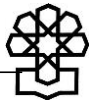
چهارمین دوره مجلس شورای اسلامی در خرداد ۱۳۷۱ با ریاست ناطق نوری و نایب رئیسی حسن روحانی شروع و در خردادماه ۱۳۷۵ به پایان رسید. مجلس چهارم در قیاس با مجلس قبل، مجلسی پرکار به‌شمار می‌آید. در این دوره ۳۴۲ طرح و لایحه به تصویب رسید که از این تعداد ۲۴ طرح و لایحه یعنی نزدیک به ۷ درصد در حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) مصوب گردید.

جدول ۱۷. وضعیت قوانین، طرح‌ها و لوایح در دوره چهارم مجلس شورای اسلامی

تعداد	عنوان
۳۴۲	کل قوانین مصوب
۲۴	تعداد قوانین مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان)
۲۲۹	کل لوایح مصوب
۲۰	تعداد لوایح مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان)
۱۱۳	کل طرح‌های مصوب
۴	تعداد طرح‌های مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان)
۶۲۶	کل طرح‌ها و لوایح ارائه شده

جدول ۱۸. مصوبات دوره چهارم مجلس در حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان)

ردیف	عنوان	نوع پیشنهاد	شور اول	شور دوم	شورای نگهبان	مجمع	فوریت	کمیسیون	توضیحات
۱	قانون تأمین کسری اعتبار بیمارستان‌ها، برنامه بیمه درمانی کارمندان دولت و طرح توسعه شبکه‌های بهداشتی و درمانی کشور	لایحه	-	-	√	-	۲	-	
۲	قانون به هزینه قطعی منظور نمودن پرداخت حقوق ایام بلا تکلیفی کارگران کارگاه‌های تعطیل شده بر اثر جنگ تحمیلی	لایحه	√	-	√	-	-	اقتصاد و دارایی و تعاون	
۳	قانون تأمین زنان و کودکان بی‌سرپرست	لایحه	-	-	√	-	۱	بهداری و بهزیستی	
۴	قانون اصلاح تبصره «۳۰» قانون بودجه سال ۱۳۷۱ کل کشور	لایحه	-	-	√	-	۱	برنامه و بودجه	
۵	قانون شمول تبصره «۳» قانون نحوه بازنشستگی جانبازان انقلاب اسلامی و جنگ تحمیلی و معلولین عادی و شاغلین مشاغل سخت و زیان‌آور به کارکنان واحدهای صنعتی و تحقیقاتی وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح	طرح	√	√	√	-	-	امور دفاعی	
۶	قانون بودجه سال ۱۳۷۲ کل کشور	لایحه	√	-	√	-	-	برنامه و بودجه	
۷	قانون اصلاح مواد (۷۲) و (۷۷) و تبصره ماده (۷۶) قانون تأمین اجتماعی مصوب ۱۳۵۴ و الحاق دو تبصره به ماده (۷۶)	لایحه	√	√	√	-	-	بهداری و بهزیستی	
۸	قانون نحوه تأثیر سوابق خدمت غیردولتی در احتساب حقوق بازنشستگی و وظیفه و مستمری کارکنان دولت	لایحه	√	√	√	-	-	امور اداری و استخدامی و کار و امور اجتماعی	
۹	قانون الحاق یک تبصره به ماده (۳۸) قانون تأمین اجتماعی مصوب ۱۳۵۴	لایحه	√	√	√	-	-	بهداری و بهزیستی	
۱۰	قانون برقراری حقوق وظیفه یا مستمری بازماندگان آن دسته از مهاجران و کسانی که به مناطق جنگی مراجعت نموده و به علت برخورد با مواد منفجره معلول یا فوت می‌شوند	لایحه	√	√	√	-	-	نهادهای انقلاب	
۱۱	قانون استفساریه در خصوص تبصره «۳» ماده (۱) قانون نظام هماهنگ پرداخت کارکنان دولت	طرح	√	-	√	-	-	امور اداری و استخدامی	
۱۲	قانون اساسنامه سازمان تأمین خدمات درمانی پرسنل نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران	لایحه	√	√	√	-	-	امور دفاعی	
۱۳	قانون بودجه سال ۱۳۷۳ کل کشور	لایحه	√	√	√	-	-	برنامه و بودجه و اقتصاد دارایی و تعاون	

ردیف	عنوان	نوع پیشنهاد	شور اول	شور دوم	شورای نگهبان	مجمع	فوریت	کمیسیون	توضیحات
۱۴	قانون دریافت جرائم نقدی از کارفرمایان کارگاه‌های مشمول قانون تأمین اجتماعی که ظرف مهلت مقرر نسبت به ارسال صورت مزد و حقوق بیمه‌شدگان و حق بیمه مربوط اقدام نمی‌نمایند	لایحه	√	√	√	-	-	بهداری و بهزیستی	
۱۵	قانون نظام هماهنگ حقوق بازنشستگی و وظیفه	لایحه	√	√	√	-	-	امور اداری و استخدامی	
۱۶	قانون لغو ماده (۱۷) قانون حقوق و مزایای مستمر، پس‌انداز ثابت، حق بیمه و بیمه درمانی مشمولین قانون ارتش جمهوری اسلامی ایران	لایحه	√	√	√	-	-	امور دفاعی	
۱۷	قانون بیمه همگانی خدمات درمانی کشور	لایحه	√	√	√	-	-	بهداری و بهزیستی - برنامه و بودجه	
۱۸	قانون برنامه پنج‌ساله دوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران	لایحه	√	√	√	-	-	تلفیق	
۱۹	قانون بودجه سال ۱۳۷۴ کل کشور	لایحه	√	√	√	-	-	برنامه و بودجه و اقتصاد دارایی و تعاون	
۲۰	قانون الحاق یک تبصره به بند «۱» ماده (۸۱) قانون تأمین اجتماعی	طرح	√	√	√	-	-	بهداری و بهزیستی	
۲۱	قانون اصلاح ماده (۵) قانون بیمه همگانی خدمات درمانی کشور	لایحه	-	-	√	-	۲	-	
۲۲	قانون نحوه پرداخت عیدی به کارکنان دولت	طرح	-	-	√	-	۲	-	
۲۳	قانون بودجه سال ۱۳۷۵ کل کشور	لایحه	√	√	√	-	-	خاص	
۲۴	قانون اصلاح قوانین و مقررات بازنشستگی و وظیفه	لایحه	-	-	√	-	۲	-	

جدول ۱۹. مصوبات دوره چهارم مجلس در حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) به تفکیک کمیسیون و طرح و لایحه

کمیسیون	طرح	لایحه
امور اداری و استخدامی	۱	۱
امور برنامه و بودجه	۰	۲
امور دفاعی	۱	۲
کار و امور اجتماعی و اداری و استخدامی	۰	۱
امور بهداری و بهزیستی	۱	۴
نهادهای انقلاب	۰	۱
برنامه و بودجه و اقتصاد	۰	۲
تلفیق	۰	۱
اقتصاد	۰	۱
بهداری و برنامه	۰	۱
خاص	۰	۱
نامشخص	۱	۳
جمع	۴	۲۰

جدول ۲۰. مصوبات دوره چهارم مجلس در حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) به تفکیک موضوع

موضوع	طرح و لایحه	درصد
بیمه‌های اجتماعی	۱۰	۴۱/۶
بیمه‌های سلامت	۶	۲۵
رفاه	۱	۴/۲
سایر (بودجه و...)	۷	۲۹/۱
جمع	۲۴	۱۰۰

جدول ۲۱. شاخص‌های مربوط به دوره چهارم مجلس

شاخص	میزان (درصد)
نسبت قوانین مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) به کل قوانین مصوب	۷
نسبت لوایح مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) به کل لوایح مصوب	۸/۷
نسبت طرح‌های مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) به کل طرح‌های مصوب	۳/۵
نسبت کل مصوبات به کل طرح‌ها و لوایح ارائه شده	۵۴/۶
درصد طرح‌های مصوب به لوایح مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان)	۲۰
درصد طرح‌های مصوب به لوایح مصوب (کل حوزه‌ها)	۴۹/۳

توصیف قوانین مربوط به حوزه رفاه و بیمه‌ها

در بررسی عملکرد مجلس چهارم در حیطه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان)، کمیسیون بهداری و بهزیستی بیشترین فعالیت را در تصویب قانون داشته است. این کمیسیون با تصویب پنج طرح و لایحه (حدود ۲۱ درصد) در جایگاه نخست قرار دارد و پس از آن کمیسیون امور دفاعی با سه طرح و لایحه

(۱۲/۵ درصد) در رده دوم است. از فعالیت‌های قابل توجه کمیسیون بهداری را می‌توان داشتن رویکرد تغییر و تحول قانونی در حوزه تأمین اجتماعی دانست، قانون اصلاح مواد (۷۲) و (۷۷) و تبصره ماده (۷۶) قانون تأمین اجتماعی، اصلاح قوانین بازنشستگی و وظیفه و الحاق یک تبصره به ماده (۳۸) قانون تأمین اجتماعی از جمله مصادیق این رویکرد هستند.

باید اشاره کرد که مانند سه دوره گذشته در این دوره هم موضوعات مربوط به بیمه‌های اجتماعی بیشترین قانون را به خود اختصاص داده که ۱۰ مورد طرح و لایحه با اختصاص سهمی ۴۱/۶ درصدی نشان‌دهنده این موضوع می‌باشد.

درخصوص بحث بیمه‌های درمان نیز در این دوره اتفاقات قابل تأملی رخ داده است. قوانین مهمی که در این دوره به تصویب رسید قوانین بیمه همگانی خدمات درمانی کشور، اساسنامه سازمان تأمین خدمات درمانی پرسنل نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران، لغو ماده (۱۷) قانون حقوق و مزایای مستمر، پس‌انداز ثابت، حق بیمه و بیمه درمانی مشمولین قانون ارتش جمهوری اسلامی ایران، اصلاح ماده (۵) قانون بیمه همگانی خدمات درمانی کشور و قانون تأمین کسری اعتبار بیمارستان‌ها، برنامه بیمه درمانی کارمندان دولت و طرح توسعه شبکه‌های بهداشتی و درمانی کشور هستند که نشان‌دهنده اهمیت و دقت نظر دولت و مجلس به این حوزه است.

مجلس پنجم

مجلس پنجم در خردادماه ۱۳۷۵ شروع به کار نمود و در خرداد ۱۳۷۹ به پایان رسید. در مجلس پنجم ۶۰۶ طرح و لایحه مورد بررسی قرار گرفت که از این تعداد ۳۵۹ طرح و لایحه به تصویب رسید که نشان‌دهنده روند رو به رشد تصویب قوانین در کشور بوده است. از تعداد ۳۵۹ طرح و لایحه تصویبی، سهم حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) ۲۵ طرح و لایحه بود که تقریباً سهمی ۷ درصدی را رقم زده است.

جدول ۲۲. وضعیت قوانین، طرح‌ها و لوایح در دوره پنجم مجلس شورای اسلامی

تعداد	عنوان
۳۵۹	کل قوانین مصوب
۲۵	تعداد قوانین مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان)
۱۱۱	کل لوایح مصوب
۲۰	تعداد لوایح مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان)
۲۴۸	کل طرح‌های مصوب
۵	تعداد طرح‌های مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان)
۶۰۶	کل طرح‌ها و لوایح ارائه شده

جدول ۲۳. مصوبات دوره پنجم مجلس در حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان)

ردیف	عنوان	نوع پیشنهاد	شور اول	شور دوم	شورای نخبهان	مجمع	فوریت	کمیسیون	توضیحات
۱	قانون اصلاح ماده (۹) قانون نظام هماهنگ پرداخت کارکنان دولت	لایحه	-	-	√	-	۱	امور اداری و استخدامی	
۲	قانون اصلاح قانون بودجه سال ۱۳۷۵ کل کشور	لایحه	-	-	√	-	۱	برنامه و بودجه	
۳	قانون پرداخت هزینه‌های پرسنلی کارکنان برنامه ۳۰۳۰۳ (خدمات درمانی) از محل اعتبارات (بودجه عمومی)	طرح	-	-	√	-	۱	برنامه و بودجه	
۴	قانون بودجه سال ۱۳۷۶ کل کشور	لایحه	√	√	√	-	-	تلفیق	
۵	قانون اصلاح ماده (۱۶) قانون حقوق و مزایای مستمر، پس‌انداز ثابت، حق بیمه و بیمه درمانی مشمولین قانون ارتش جمهوری اسلامی ایران	لایحه	√	√	√	-	-	امور اداری و استخدامی	
۶	قانون واگذاری قیومیت محجوران تحت پوشش سازمان بهزیستی کشور به سازمان مذکور تا زمان تعیین قییم توسط دادگاه صالح	لایحه	√	√	√	-	-	امور قضایی و حقوقی	
۷	قانون اصلاح قانون راجع به بیمه کادر ثابت ارتش و ژاندارمری در مقابل حوادث ناشیه که به مناسبت انجام وظیفه رخ می‌دهد	لایحه	√	√	√	-	-	امور دفاعی	
۸	قانون اعطای امتیازات ایثارگری و اشتغال در مناطق جنگی و جنگزده به کارگران مشمول قانون کار شاغل در کارگاه‌های دولت و وابسته به دولت و نهادهای انقلاب اسلامی و وابسته به آنها	لایحه	√	√	√	-	-	کار و امور اجتماعی	
۹	قانون بیمه بازنشستگی، فوت و از کارافتادگی بافندگان قالی، قالیچه، گلیم و زیلو	لایحه	√	√	√	-	-	بهداری و بهزیستی	
۱۰	قانون الحاق دو تبصره به ماده (۷۶) قانون تأمین اجتماعی مصوب ۱۳۵۴	طرح	√	√	√	-	-	امور اداری و استخدامی	
۱۱	قانون اصلاح مواد (۸۰، ۴۴، ۴۳) قانون تأمین اجتماعی	لایحه	√	√	√	-	-	بهداری و بهزیستی	
۱۲	قانون اصلاح قانون پرداخت پاداش پایان خدمت و بخشی از هزینه‌های ضروری به کارکنان دولت	لایحه	√	√	√	-	-	امور اداری و استخدامی	
۱۳	قانون الحاق یک تبصره به قانون اصلاح قانون نظام هماهنگ پرداخت کارکنان دولت	لایحه	√	√	√	-	-	امور اداری و استخدامی	
۱۴	قانون اصلاح قوانین ارتش جمهوری اسلامی ایران، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و اساسنامه سازمان تأمین خدمات درمانی پرسنل نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران	لایحه	√	√	√	-	-	امور دفاعی	
۱۵	قانون اصلاح ماده (۲) قانون دریافت جرائم از کارفرمایان کارگاه‌های مشمول قانون تأمین اجتماعی که ظرف مهلت مقرر نسبت به ارسال صورت مزد و حقوق بیمه‌شدگان و حق بیمه مربوط اقدام نمی‌نمایند	لایحه	√	√	√	-	-	بهداری و بهزیستی	
۱۶	قانون معافیت سازمان بیمه خدمات درمانی از پرداخت مالیات حق بیمه‌های دریافتی	لایحه	√	√	√	-	-	اقتصاد و تعاون	

ردیف	عنوان	نوع پیشنهاد	شور اول	شور دوم	شورای نگهبان	مجمع	فوریت	کمیسیون	توضیحات
۱۷	قانون بودجه سال ۱۳۷۷ کل کشور	لایحه	✓	✓	✓	-	-	اصلی	
۱۸	قانون تفسیر بند «الف» تبصره «۱۰» قانون بودجه سال ۱۳۷۷ کل کشور	طرح	-	-	✓	-	۲	-	
۱۹	قانون تسری مفاد تبصره «۳» قانون نحوه بازنشستگی جانبازان انقلاب اسلامی و جنگ تحمیلی و معلولین عادی و شاغلین مشاغل سخت و زیان‌آور مصوب ۱۳۶۷ به شاغلان مشاغل سخت و زیان‌آور کلیه نیروهای نظامی و انتظامی، وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح و سازمان‌های وابسته	لایحه	✓	✓	✓	-	-	امور دفاعی	
۲۰	قانون بودجه سال ۱۳۷۸ کل کشور	لایحه	✓	-	✓	-	-	برنامه و بودجه	
۲۱	قانون برنامه پنج‌ساله توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران	لایحه	✓	✓	✓	-	-	برنامه و بودجه	
۲۲	قانون الحاق یک تبصره به لایحه قانونی اصلاح ماده (۵) قانون تأمین اجتماعی	لایحه	✓	✓	✓	-	-	بهداری و بهزیستی	
۲۳	قانون بودجه سال ۱۳۷۹ کل کشور	لایحه	✓	-	✓	-	-	برنامه و بودجه	
۲۴	قانون اصلاح پاره‌ای از مقررات مربوط به حقوق بازنشستگی بانوان شاغل، خانواده‌ها و سایر کارکنان	طرح	✓	✓	✓	-	-	خاص	
۲۵	قانون بیمه اجتماعی رانندگان حمل‌ونقل بار و مسافر بین شهری	طرح	✓	✓	✓	-	-	بهداری و بهزیستی	

جدول ۲۴. مصوبات دوره پنجم مجلس در حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) به تفکیک کمیسیون و طرح و لایحه

کمیسیون	طرح	لایحه
امور اداری و استخدامی	۱	۴
امور برنامه و بودجه	۱	۵
امور دفاعی	۰	۳
کار و امور اجتماعی	۰	۱
امور بهداشتی و بهزیستی	۱	۴
قضایی و حقوقی	۰	۱
اقتصاد و تعاون	۰	۱
تلفیق	۰	۱
خاص	۱	۰
نامشخص	۱	۰
جمع	۵	۲۰

جدول ۲۵. مصوبات دوره پنجم مجلس در حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) به تفکیک موضوع

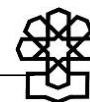
موضوع	طرح و لایحه	درصد
بیمه‌های اجتماعی	۱۲	۴۸
بیمه‌های سلامت	۵	۲۰
رفاه	۱	۴
سایر (بودجه و...)	۷	۲۸
جمع	۲۵	۱۰۰

جدول ۲۶. شاخص‌های مربوط به دوره پنجم مجلس

میزان (درصد)	شاخص
۷	نسبت قوانین مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) به کل قوانین مصوب
۱۸	نسبت لوایح مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) به کل لوایح مصوب
۲	نسبت طرح‌های مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) به کل طرح‌های مصوب
۵۹/۲	نسبت کل مصوبات به کل طرح‌ها و لوایح ارائه شده
۲۵	درصد طرح‌های مصوب به لوایح مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان)
۲۲۳/۴	درصد طرح‌های مصوب به لوایح مصوب (کل حوزه‌ها)

توصیف قوانین مربوط به حوزه رفاه و بیمه‌ها

بررسی مصوبات دوره پنجم مجلس شورای اسلامی نشان می‌دهد که پس از کمیسیون برنامه و بودجه که ۶ طرح و لایحه را تصویب کرده است، کمیسیون‌های اداری و استخدامی و بهداشتی و بهزیستی هر کدام با مصوب کردن ۵ طرح و لایحه (۲۰ درصد) بیشترین سهم را در تصویب قوانین این حوزه داشتند. حوزه بیمه‌های اجتماعی با تصویب ۱۲ طرح و لایحه از مجموع ۲۵ طرح و لایحه تصویب شده

بیشترین میزان (۴۸ درصد) را به خود اختصاص داده است. حوزه بیمه‌های درمان در این دوره با اختصاص ۲۰ درصد کل طرح‌ها و لوایح نرخ قابل توجهی از قوانین را به خود اختصاص داد. حوزه رفاه، با سهم ۴ درصدی همچنان در جایگاه سوم قرار دارد. باید اشاره کرد که حجم بالای قوانین در حوزه بیمه‌های اجتماعی بیشتر از آن که به سبب گستردگی و کثرت مسائل این حوزه باشد، به علت فقدان کارشناسی دقیق و مطالعات مقدماتی و عدم وجود پیوست‌های اجتماعی- فرهنگی پیرامون قوانین حوزه است؛ شاهد مثال در این خصوص، تغییرات زیاد و اصلاحاتی است که در سال‌های پس از تصویب یک قانون اتفاق می‌افتد.

در خصوص قوانین مهم در این دوره باید گفت در حوزه بیمه‌های اجتماعی قوانینی در جهت تسهیل شرایط اقشار خاص مانند بافندگان و رانندگان تصویب شد، همچنین قوانینی در مورد شاغلان مشاغل سخت و زیان‌آور و اصلاحاتی هم در مواد (۸۰، ۴۴، ۴۳) قانون تأمین اجتماعی به عمل آمد. به نظر می‌رسد علاقه زیاد دولت‌ها به تمرکز بر جنبه حمایتی تأمین اجتماعی یکی از دلایل تراکم قوانین در این حوزه است؛ موضوعی که هم‌اکنون به یکی از مسائل اصلی صندوق‌های بیمه و بازنشستگی تبدیل شده است. به اعتقاد برخی از کارشناسان گسترش بیکاری و همچنین افزایش میزان تعهدات صندوق‌ها می‌تواند به ورشکستگی صندوق‌های بیمه اجتماعی بیانجامد.

در حیطه بیمه‌های درمان قوانینی در حوزه بیمه‌های درمانی مشمولین قانون ارتش جمهوری اسلامی ایران، سازمان تأمین خدمات درمانی پرسنل نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران، معافیت سازمان بیمه خدمات درمانی از پرداخت مالیات حق بیمه‌های دریافتی و غیره مصوب گردید.

مجلس ششم

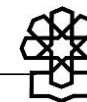
دوره ششم مجلس شورای اسلامی حدفصل خرداد ۱۳۷۹ تا خرداد ۱۳۸۳ ادامه پیدا کرد. در این دوره شاهد کاهش درآمدهای نفتی و به‌طور کلی کاهش قیمت نفت تا حتی بشکه‌ای ۹/۲۲ دلار و نیز فراز و فرودهایی در نرخ تورم که تا سال ۱۳۷۹ به‌گونه‌ای مدیریت شده بود، بودیم. این سال‌ها همچنین از نظر تحولات منطقه‌ای و جهانی مصادف با حمله به مرکز تجارت جهانی در شهر نیویورک در سال ۱۳۸۰ (۲۰۰۱)، در پی آن حمله آمریکا به افغانستان با هدف مبارزه و از بین بردن القاعده، طالبان و حامیان آنان در سال ۱۳۸۰ (۲۰۰۱)، حمله یک ائتلاف بین‌المللی به رهبری ایالات متحده و بریتانیا به عراق در سال ۱۳۸۱ (۲۰۰۳) و حوادث ریز و درشت دیگر بود.

به هر ترتیب مجلس در این سال‌ها و در ارتباط با این تغییر و تحولات به کار خود ادامه داد و به‌طور کلی ۳۹۶ طرح و لایحه را به تصویب رساند که همانند دوره‌های قبل شاهد رشد صعودی در

تصویب قوانین بودیم. از این تعداد مصوبه ۲۰ طرح و لایحه در حوزه رفاه و بیمه‌ها به تصویب رسید که نشان‌دهنده سهم ۵ درصدی و البته رشد منفی این حوزه نسبت به مجلس پنجم است.

جدول ۲۷. وضعیت قوانین، طرح‌ها و لوایح در دوره ششم مجلس شورای اسلامی

تعداد	عنوان
۳۹۶	کل قوانین مصوب
۲۰	تعداد قوانین مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان)
۳۰۸	کل لوایح مصوب
۱۶	تعداد لوایح مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان)
۸۸	کل طرح‌های مصوب
۴	تعداد طرح‌های مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان)
۸۱۶	کل طرح‌ها و لوایح ارائه شده

جدول ۲۸. مصوبات دوره ششم مجلس در حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان)

ردیف	عنوان	نوع پیشنهاد	شور اول	شور دوم	شورای نگهبان	مجمع	فوریت	کمیسیون	توضیحات
۱	قانون الحاق یک تبصره به‌عنوان تبصره «۲» به ماده (۳) قانون تأمین اجتماعی	لایحه	√	√	√	-	-	بهداشت و درمان	
۲	قانون اصلاح ماده (۵) قانون بیمه اجباری کارگران ساختمانی مصوب آبان‌ماه ۱۳۵۲	طرح	√	√	√	-	-	بهداشت و درمان	
۳	قانون بودجه سال ۱۳۸۰ کل کشور	لایحه	-	-	√	-	۲	تلفیق	
۴	قانون اصلاح تبصره «۲» الحاق ماده (۷۶) قانون اصلاح مواد (۷۲) و (۷۷) و تبصره ماده (۷۶) قانون تأمین اجتماعی مصوب ۱۳۵۴ و الحاق دو تبصره به ماده (۷۶) مصوب ۱۳۷۱	لایحه	√	√	√	-	-	بهداشت و درمان	
۵	قانون متمم الحاقی به توافقنامه همکاری‌های کار و کارگری و اجتماعی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت قطر	لایحه	√	-	√	-	-	اجتماعی	
۶	قانون اصلاح قانون ماده (۹) قانون نظام هماهنگ پرداخت کارکنان دولت	لایحه	√	√	√	-	-	اجتماعی	
۷	قانون الحاق یک تبصره به ماده (۱۴) قانون نظام پرداخت کارکنان دولت	لایحه	√	√	√	-	-	اجتماعی	
۸	قانون نحوه تأثیر سوابق متعلقه بر سازمان تأمین اجتماعی برای استفاده از مزایای مقرر در قانون تأمین اجتماعی مصوب تیرماه ۱۳۵۴	طرح	√	√	√	-	-	اجتماعی - بهداشت و درمان	
۹	قانون استفساریه درخصوص تبصره‌های «۱» و «۳» ماده (۲) قانون نظام هماهنگ حقوق بازنشستگی و وظیفه مصوب ۱۳۷۳	لایحه	√	-	√	-	-	اجتماعی	
۱۰	قانون اصلاح برخی از مواد قانون اصلاح مقررات بازنشستگی و وظیفه قانون استخدام کشوری	لایحه	√	√	√	-	-	اجتماعی	
۱۱	قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت به مدت ۴ سال	لایحه	√	-	√	-	-	برنامه و بودجه و محاسبات	
۱۲	قانون بودجه سال ۱۳۸۱ کل کشور	لایحه	√	-	√	-	-	تلفیق	
۱۳	قانون اصلاح ماده (۲) قانون پرداخت پاداش پایان خدمت و بخشی از هزینه‌های ضروری به کارکنان دولت	لایحه	√	√	√	-	-	اجتماعی	
۱۴	قانون الحاق یک تبصره به‌عنوان تبصره «۷» به ماده (۳) قانون نظام پرداخت کارکنان دولت	لایحه	√	√	√	-	-	اجتماعی	
۱۵	قانون بودجه سال ۱۳۸۲ کل کشور	لایحه	√	√	√	-	-	تلفیق	
۱۶	قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی	لایحه	√	-	√	-	-	مشترک	
۱۷	قانون بودجه سال ۱۳۸۳ کل کشور	لایحه	√	-	√	-	-	اصلی	
۱۸	قانون اصلاح تبصره ماده (۱۴) قانون کار و الحاق یک تبصره به آن	طرح	-	-	√	-	۱	اجتماعی	
۱۹	قانون جامع حمایت از حقوق معلولان	طرح	-	-	√	-	۱	بهداشت و درمان	
۲۰	قانون اصلاح قانون نحوه بازنشستگی جانبازان انقلاب اسلامی ایران و جنگ تحمیلی و معلولین عادی و شاغلین مشاغل سخت و زیان‌آور مصوب ۱۳۶۷	لایحه	-	-	√	-	۲	-	

جدول ۲۹. مصوبات دوره ششم در حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) به تفکیک کمیسیون و طرح و لایحه

کمیسیون	طرح	لایحه
برنامه و بودجه	۰	۲
اجتماعی - بهداشت	۱	۰
بهداشت	۲	۲
تلفیق	۰	۳
اجتماعی	۱	۷
مشترک	۰	۱
نامشخص	۰	۱
جمع	۴	۱۶

جدول ۳۰. مصوبات دوره ششم مجلس در حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) به تفکیک موضوع

موضوع	طرح و لایحه	درصد
بیمه‌های اجتماعی	۱۲	۶۰
بیمه‌های سلامت	۰	۰
رفاه	۱	۵
سایر (بودجه و...)	۷	۳۵
جمع	۲۰	۱۰۰

جدول ۳۱. شاخص‌های مربوط به دوره ششم مجلس

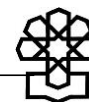
میزان (درصد)	شاخص
۵	نسبت قوانین مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) به کل قوانین مصوب
۵/۲	نسبت لوایح مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) به کل لوایح مصوب
۴/۵	نسبت طرح‌های مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) به کل طرح‌های مصوب
۴۸/۵	نسبت کل مصوبات به کل طرح‌ها و لوایح ارائه شده
۲۰	درصد طرح‌های مصوب به لوایح مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان)
۲۸/۵	درصد طرح‌های مصوب به لوایح مصوب (کل حوزه‌ها)

توصیف قوانین مربوط به حوزه رفاه و بیمه‌ها

در این دوره کمیسیون اجتماعی^۱ با تصویب ۸ طرح و لایحه و مشارکت در یک طرح بیشترین فعالیت را در عرصه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) داشته است و کمیسیون بهداشت با تصویب ۴ طرح و لایحه و مشارکت در تصویب یک طرح در جایگاه دوم قرار داشت.

حیطه بیمه‌های اجتماعی مانند تمامی دوره‌های گذشته همچنان در این دوره هم صدرنشین

۱. در این دوره تغییراتی در اسامی و وظایف کمیسیون‌های تخصصی مجلس داده شد.

تصویب طرح‌ها و لوایح بود. در حوزه مزبور ۱۲ طرح و لایحه (۶۰ درصد) از مجموع ۲۰ طرح و لایحه مصوب گردید. باید اشاره کرد که در این دوره قوانین مهمی در موضوعات بیمه کارگران ساختمانی، مشاغل سخت و زیان‌آور و شرایط احراز بازنشستگی آنان، از کارافتادگی کلی و جزئی، نقل و انتقال سوابق بیمه‌ای، بازنشستگی جانبازان، قوانینی در خصوص نظام هماهنگ حقوق بازنشستگی و وظیفه، اصلاحاتی در مقررات بازنشستگی و وظیفه، قانون استخدام کشوری و از همه مهمتر قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی به تصویب رسید. قانون اخیر که از قوانین مهم این دوره است موضوعات رفاه و تأمین اجتماعی را در سه حوزه بیمه‌ای، حمایتی و توانبخشی و حوزه امدادی انتظام بخشیده و مواد قانونی را ارائه می‌دهد.

در دوره ششم در حیطه بیمه‌های درمان و رفاه طرح‌ها و لوایح کمی مورد بررسی و تصویب قرار گرفت به طوری که می‌توان گفت مهمترین قوانین این دوره قانون جامع حمایت از حقوق معلولان در حوزه رفاه اجتماعی است.

مجلس هفتم

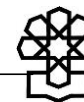
دوره هفتم مجلس شورای اسلامی در خردادماه سال ۱۳۸۳ شروع و در خردادماه ۱۳۸۷ خاتمه پذیرفت. اتفاقات داخلی این دوره انحلال سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی، تصویب آیین‌نامه واگذاری سهام عدالت، ارائه طرح وام دادن به بنگاه‌های زودبازده در بودجه سال ۱۳۸۵، انتخابات سومین دوره شوراهای و غیره هستند و در عرصه منطقه‌ای و بین‌المللی ارجاع پرونده هسته‌ای ایران به شورای امنیت و صدور نخستین قطعنامه شورای امنیت درباره پرونده هسته‌ای ایران و اتفاقات دیگر جزو حوادث این دوره به حساب می‌آیند. مجلس شورای اسلامی در چنین فضایی ۳۳۳ طرح و لایحه را به تصویب رساند که سهم حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) ۳۱ طرح و لایحه یا به عبارتی ۹/۳ درصد بوده است.

جدول ۳۲. وضعیت قوانین، طرح‌ها و لوایح در دوره هفتم مجلس شورای اسلامی

تعداد	عنوان
۳۳۳	کل قوانین مصوب
۳۱	تعداد قوانین مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان)
۲۳۶	کل لوایح مصوب
۱۷	تعداد لوایح مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان)
۹۷	کل طرح‌های مصوب
۱۴	تعداد طرح‌های مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان)
۸۲۶	کل طرح‌ها و لوایح ارائه شده

جدول ۳۳. مصوبات دوره هفتم مجلس در حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان)

ردیف	عنوان	نوع پیشنهاد	شور اول	شور دوم	شورای نخبگان	مجمع	فوریت	کمیسیون	توضیحات
۱	قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران	لایحه	√	-	√	-	-	تلفیق	
۲	قانون الزام دولت به اقدام قانونی به منظور ایجاد نظام هماهنگ و فراگیر پرداخت مستمری بازنشستگان	طرح	√	√	√	-	-	اجتماعی	
۳	قانون افزایش حقوق بازنشستگی مشمولین قانون حالت اشتغال مستخدمین شهید، جانباز، ازکارافتاده و مفقودالایر انقلاب و جنگ تحمیلی مصوب ۱۳۷۲ که قبل از تاریخ ۱۳۷۷/۸/۱۴ بازنشسته شده‌اند	لایحه	√	√	√	-	-	برنامه و بودجه و محاسبات	
۴	قانون استفساریه قانون نحوه تأثیر سوابق متعلقه بر سازمان تأمین اجتماعی برای استفاده از مزایای مقرر در قانون تأمین اجتماعی مصوب تیرماه ۱۳۵۴	طرح	√	-	√	-	-	اجتماعی	
۵	قانون بودجه سال ۱۳۸۴ کل کشور	لایحه	√	-	√	-	-	تلفیق	
۶	قانون استفساریه بند «الف» تبصره «۱۵» قانون بودجه سال ۱۳۸۴ کل کشور	طرح	√	-	√	-	-	برنامه و بودجه و محاسبات	
۷	قانون استفساریه تبصره «۶» ماده واحده قانون اصلاح نحوه بازنشستگی جانبازان انقلاب اسلامی ایران و جنگ تحمیلی و معلولین عادی و شاغلین مشاغل سخت و زیان‌آور مصوب ۱۳۶۷	طرح	√	-	√	-	-	اجتماعی	
۸	قانون استفساریه تبصره «۴» ماده (۳) و تبصره‌های «۱۷» و «۲۲» قانون نظام هماهنگ پرداخت کارکنان دولت مصوب ۱۳۷۰	طرح	√	-	√	-	-	اجتماعی	
۹	قانون بودجه سال ۱۳۸۵ کل کشور	لایحه	√	-	√	-	-	تلفیق	
۱۰	قانون استفساریه اصلاحیه تبصره «۲» الحاق به ماده (۷۶) قانون تأمین اجتماعی مصوب ۱۳۸۰	طرح	√	-	√	-	-	اجتماعی	
۱۱	قانون الزام سازمان‌های بیمه‌گر درمانی به پرداخت خسارت‌های متفرقه	طرح	-	-	√	-	۱	بهداشت و درمان	
۱۲	قانون اصلاح ماده (۹) قانون اصلاح پاره‌ای از مقررات مربوط به حقوق بازنشستگی بانوان شاغل و خانوارها و سایر کارکنان، مصوب ۱۳۷۹	لایحه	√	√	√	-	-	اجتماعی	
۱۳	قانون اصلاح ماده (۹) و (۱۰) قانون تنظیم بخشی از مقررات تسهیل نوسازی صنایع کشور و اصلاح ماده (۱۱۳) قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران	لایحه	√	√	√	-	-	صنایع و معادن	
۱۴	قانون مدیریت خدمات کشوری	لایحه	√	√	√	-	-	مشترک	
۱۵	قانون بودجه سال ۱۳۸۶ کل کشور	لایحه	√	-	√	-	-	تلفیق	
۱۶	قانون بیمه انفرادی بیماران دیابتی و صعب‌العلاج (بیماران سرطانی و بیماری‌های خاص و ام. اس (M.S))	طرح	-	-	√	-	۲	-	

ردیف	عنوان	نوع پیشنهاد	شور اول	شور دوم	شورای نگهبان	مجمع	فوریت	کمیسیون	توضیحات
۱۷	قانون اصلاح تبصره «۳» بند «۳» ماده (۸۰) قانون تأمین اجتماعی اصلاحی، مصوب ۱۳۷۶	طرح	-	-	-	√	۲	-	
۱۸	قانون اعاده بودجه خدماتی حمایتی زنان سرپرست خانوار و معلولان به سازمان بهزیستی کشور	طرح	-	-	√	-	۲	-	
۱۹	قانون اصلاح تبصره «۳» الحاقی ماده (۹) قانون نظام هماهنگ پرداخت کارکنان دولت موضوع ماده (۸) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت، مصوب ۱۳۸۰	لایحه	√	√	√	-	-	اجتماعی	
۲۰	قانون استفساریه بند «س» تبصره «۹» قانون بودجه سال ۱۳۸۶ کل کشور	طرح	-	-	√	-	۲	-	
۲۱	قانون بیمه‌های اجتماعی کارگران ساختمانی	لایحه	-	-	√	-	۱	بهداشت و درمان	
۲۲	قانون بازنشستگی پیش از موعد کارکنان دولت	لایحه	-	-	√	-	۱	اجتماعی	
۲۳	قانون پرداخت مستمری به فرزندان زنان متوفی مشمول قانون تأمین اجتماعی و سایر صندوق‌های بازنشستگی	طرح	-	-	√	-	۲	-	
۲۴	قانون اصلاح قانون بودجه سال ۱۳۸۶ کل کشور	لایحه	-	-	√	-	۱	برنامه و بودجه	
۲۵	قانون استفساریه در مورد قانون بیمه اجتماعی رانندگان حمل‌ونقل بار و مسافر بین شهری	طرح	-	-	√	-	۲	-	
۲۶	قانون بودجه ۱۳۸۷ کل کشور	لایحه	√	-	√	-	-	تلفیق	
۲۷	قانون شمول نحوه بازنشستگی جانبازان انقلاب اسلامی ایران و جنگ تحمیلی و معلولین عادی و شاغلین مشاغل سخت و زیان‌آور مصوب ۱۳۶۷ بر جانبازان و آزادگان انقلاب اسلامی و جنگ تحمیلی و معلولین عادی و نیروهای نظامی و انتظامی و وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح	لایحه	√	√	√	-	-	اجتماعی	
۲۸	قانون اصلاح سن فرزندان ذکور مشمولین صندوق‌های بازنشستگی کشوری - لشکری و تأمین اجتماعی و سایر صندوق‌ها در برخورداری از خدمات درمانی	لایحه	√	√	√	-	-	اجتماعی	
۲۹	قانون تسری قانون نحوه بازنشستگی جانبازان اسلامی ایران و جنگ تحمیلی، معلولین عادی و شاغلین مشاغل سخت و زیان‌آور به بنیاد شهید و امور ایثارگران	لایحه	√	√	√	-	-	اجتماعی	
۳۰	قانون اصلاح ماده (۱۴) قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی، مصوب ۱۳۸۳	طرح	√	√	√	-	-	اجتماعی	
۳۱	قانون الحاق یک تبصره به ماده (۸۰) قانون تأمین اجتماعی مصوب ۱۳۵۴ و ماده (۱۵۳) قانون ارتش جمهوری اسلامی ایران، مصوب ۱۳۶۶ و ماده (۱۷۱) قانون مقررات استخدامی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، مصوب ۱۳۷۰	لایحه	√	√	√	-	-	اجتماعی	

جدول ۳۴. مصوبات دوره هفتم در حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) به تفکیک کمیسیون و طرح و لایحه

کمیسیون	طرح	لایحه
برنامه و بودجه	۱	۲
بهداشت	۱	۱
تلفیق	۰	۴
اجتماعی	۶	۷
مشترک	۰	۱
صنایع و معادن	۰	۱
نامشخص	۶	۱
جمع	۱۴	۱۷

جدول ۳۵. مصوبات دوره هفتم مجلس در حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) به تفکیک موضوع

موضوع	طرح و لایحه	درصد
بیمه‌های اجتماعی	۱۹	۶۱/۳
بیمه‌های سلامت	۴	۱۳
رفاه	۱	۳/۲
سایر (بودجه و...)	۷	۲۲/۶
جمع	۳۱	۱۰۰

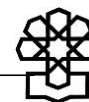
جدول ۳۶. شاخص‌های مربوط به دوره هفتم مجلس

شاخص	میزان (درصد)
نسبت قوانین مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) به کل قوانین مصوب	۹/۳
نسبت لوایح مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) به کل لوایح مصوب	۷/۲
نسبت طرح‌های مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) به کل طرح‌های مصوب	۱۴/۴
نسبت کل مصوبات به کل طرح‌ها و لوایح ارائه شده	۴۰/۳
درصد طرح‌های مصوب به لوایح مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان)	۸۲/۳
درصد طرح‌های مصوب به لوایح مصوب (کل حوزه‌ها)	۴۱/۱

توصیف قوانین مربوط به حوزه رفاه و بیمه‌ها

بررسی کمیسیون‌های تخصصی نشان می‌دهد که در دوره هفتم کمیسیون اجتماعی پرکارترین کمیسیون در حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) بود، به طوری که ۱۳ طرح و لایحه یعنی حدود ۴۲ درصد از کل طرح‌ها و لوایح مصوب این دوره در این کمیسیون بررسی شد. این آمار به سبب تصویب ۱۹ طرح و لایحه در حیطه بیمه‌های اجتماعی است که اکثر آنها در کمیسیون اجتماعی مورد بررسی قرار گرفت.

حیطه بیمه‌های اجتماعی در قیاس با سایر حیطه‌ها یعنی بیمه‌های درمان و رفاه کمافی سابق حجم بیشتری از طرح‌ها و لوایح مصوب را به خود اختصاص داده است. قوانین مصوب بیمه‌های اجتماعی در دوره هفتم حدود ۶۱/۳ درصد کل طرح‌ها و لوایح را تشکیل می‌دهد که رقم قابل توجهی

است. به هر روی باید دانست که بیمه‌های اجتماعی اهمیت خاصی در ایجاد و یا از بین بردن رضایت عمومی، امنیت ملی، بهره‌وری و سایر حوزه‌های جامعه دارد.

در این دوره قوانین مهمی در حوزه بیمه‌های اجتماعی به تصویب رسید که از آن جمله می‌توان به قوانینی در خصوص بازماندگان بیمه شده متوفی، مشاغل سخت و زیان‌آور، حقوق بازنشستگی بانوان شاغل، بیمه‌های اجتماعی کارگران ساختمانی، بازنشستگی پیش از موعد کارکنان دولت، مستمری فرزندان زنان متوفی، بیمه اجتماعی رانندگان و نحوه بازنشستگی جانبازان اشاره کرد.

همان‌گونه که اشاره شد از جمله قوانین مهم این دوره می‌توان قانون بازنشستگی پیش از موعد کارکنان دولت را نام برد که یکی از هدف‌های عمده آن ایجاد اشتغال بوده است ولی محققان معتقدند این قانون کمک چندانی به این حوزه نکرده است.

در حوزه بیمه‌های درمان نیز قوانین مهمی مانند قانون الزام سازمان‌های بیمه‌گر درمانی به پرداخت خسارت‌های متفرقه، قانون بیمه انفرادی بیماران دیابتی و صعب‌العلاج، قانون اصلاح سن فرزندان ذکور مشمولین صندوق‌های بازنشستگی کشوری - لشکری و تأمین اجتماعی و سایر صندوق‌ها در برخورداری از خدمات درمانی به تصویب رسید. حوزه بیمه‌های درمان همواره در مقایسه با حوزه بیمه‌های اجتماعی کمتر مورد توجه بوده است. این موضوع با توجه به اینکه بیشتر کشورها در پی کاهش هزینه‌های از جیب مردم برای خدمات بهداشتی و درمانی هستند، باید بیشتر مورد توجه مجلس و دولت قرار گیرد.

مجلس هشتم

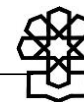
دوره زمانی مجلس هشتم شورای اسلامی حداقل خردادماه ۱۳۸۷ تا خردادماه ۱۳۹۱ بود. مصوبات دوره مجلس هشتم شورای اسلامی ۲۸۷ طرح و لایحه بود که از این تعداد حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) دارای ۲۷ طرح و لایحه یا به عبارتی ۹/۴ درصد از کل طرح‌ها و لوایح بوده است.

جدول ۳۷. وضعیت قوانین، طرح‌ها و لوایح در دوره هشتم مجلس شورای اسلامی

تعداد	عنوان
۲۸۷	کل قوانین مصوب
۲۷	تعداد قوانین مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان)
۱۸۹	کل لوایح مصوب
۱۰	تعداد لوایح مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان)
۹۸	کل طرح‌های مصوب
۱۷	تعداد طرح‌های مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان)
۶۵۵	کل طرح‌ها و لوایح ارائه شده

جدول ۳۸. مصوبات دوره هشتم مجلس در حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان)

ردیف	عنوان	نوع پیشنهاد	شور اول	شور دوم	شورای نخبهان	مجمع	فوریت	کمیسیون	توضیحات
۱	قانون افزایش پوشش توانبخشی و حمایتی معلولان و زنان سرپرست خانوار توسط خدمات سازمان بهزیستی کشور	طرح	-	-	√	-	۲	-	
۲	قانون اصلاح ماده (۵) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت، مصوب ۱۳۸۰	طرح	√	√	√	-	-	مطالعات برنامه و بودجه	
۳	قانون اصلاح قانون بیمه اجتماعی رانندگان حمل‌ونقل بار و مسافر بین‌شهری	طرح	-	-	√	-	۱	اجتماعی	
۴	لایحه اصلاح سن فرزندان ذکور مشمولین صندوق‌های بازنشستگی کشوری لشکری و تأمین اجتماعی و سایر صندوق‌ها در برخورداری از خدمات درمانی	لایحه	√	√	√	-	-	اجتماعی	
۵	قانون اصلاح بند «۲۱» ماده واحده قانون بودجه سال ۱۳۸۷ کل کشور	لایحه	√	√	√	-	-	اجتماعی	
۶	قانون تصویب کنوانسیون حقوق افراد دارای معلولیت	لایحه	√	-	√	-	-	بهداشت و درمان	
۷	قانون اصلاح قانون بودجه سال ۱۳۸۷ کل کشور	لایحه	-	-	√	-	۱	برنامه و بودجه و محاسبات	
۸	قانون الحاق صندوق بیمه اجتماعی روستائیان و عشایر به فهرست نهادها و مؤسسات عمومی غیردولتی	لایحه	√	√	√	-	-	اجتماعی	
۹	قانون اصلاح ماده (۵) قانون بیمه‌های اجتماعی کارگران ساختمانی، مصوب ۱۳۸۶	طرح	-	-	√	-	۱	بهداشت و درمان	
۱۰	قانون بودجه سال ۱۳۸۸ کل کشور	لایحه	√	-	√	-	-	تلفیق	
۱۱	قانون بیمه کارگزاران مخابرات روستایی	طرح	-	-	√	-	۱	اجتماعی	
۱۲	قانون تفسیر تبصره «۱» ماده واحده الحاق صندوق بیمه اجتماعی روستائیان و عشایر به فهرست نهادها و مؤسسات عمومی غیردولتی	طرح	-	-	√	-	۲	اجتماعی	
۱۳	قانون اصلاح ماده واحده و ردیف‌های قانون بودجه سال ۱۳۸۸ کل کشور	طرح	-	-	√	-	۲	برنامه و بودجه	
۱۴	قانون بیمه‌های اجتماعی قالیبافان، بافندگان فرش و شاغلان صنایع دستی شناسه‌دار (کددار)	طرح	-	-	√	-	۱	اجتماعی	
۱۵	قانون اصلاح ماده (۱۴) قانون حقوق و مزایای مستمر، پس‌انداز ثابت، حق بیمه و بیمه درمانی مشمولین قانون ارتش جمهوری اسلامی ایران، مصوب ۱۳۶۸ و ماده (۱۹۰) قانون استخدامی نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران، مصوب ۱۳۸۲ و الحاق ماده (۱۸۷) مکرر به قانون استخدامی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، مصوب ۱۳۷۰	لایحه	√	√	√	-	-	اجتماعی	
۱۶	قانون اصلاح قانون بودجه سال ۱۳۸۸ کل کشور	طرح	√	-	√	-	-	برنامه و بودجه	

ردیف	عنوان	نوع پیشنهاد	شور اول	شور دوم	شورای نگهبان	مجمع	فوریت	کمیسیون	توضیحات
۱۷	قانون اصلاح ماده (۱۱۳) قانون مدیریت خدمات کشوری و چگونگی تعیین مدیریت سازمان تأمین اجتماعی و صندوق‌های بازنشستگی و بیمه‌های درمانی	طرح	-	-	√	-	۲	-	
۱۸	قانون بودجه سال ۱۳۸۹ کل کشور	لایحه	√	-	√	-	-	ویژه	
۱۹	قانون اصلاح مواد (۱) و (۷) قانون نحوه اجرای قانون مربوط به خدمت نیمه‌وقت بانوان، مصوب ۱۳۶۴	طرح	√	-	√	-	-	اجتماعی	
۲۰	قانون اصلاح ماده واحده برقراری حقوق وظیفه یا مستمری بازماندگان آن دسته از مهاجران و کسانی که به مناطق جنگی مراجعت نموده و به علت برخورد با مواد منفجره معلول یا فوت می‌شوند، مصوب ۱۳۷۲/۶/۲۱	طرح	√	√	√	-	-	امنیت ملی و سیاست خارجی	
۲۱	قانون تمدید قانون بازنشستگی پیش از موعد کارکنان دولت، مصوب ۱۳۸۶	طرح	-	-	√	-	۱	اجتماعی	
۲۲	قانون اصلاح قانون موادی از قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و اجرای سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی	طرح	√	-	√	-	-	ویژه	
۲۳	قانون تفسیر جزء «الف» بند «۷» ماده واحده قانون بودجه سال ۱۳۸۹ کل کشور	طرح	-	-	√	-	۱	برنامه و بودجه و محاسبات	
۲۴	قانون بودجه سال ۱۳۹۰ کل کشور	لایحه	√	-	√	-	-	برنامه و بودجه و محاسبات	
۲۵	قانون تشکیل دو وزارتخانه تعاون، کار و رفاه اجتماعی و صنعت، معدن و تجارت	لایحه	-	-	√	-	۲	-	
۲۶	قانون تفسیر جزء «۱» بند «ب» تبصره «۲» ماده (۷۶) قانون تأمین اجتماعی اصلاحی، مصوب ۱۳۷۹	طرح	-	-	√	-	۱	-	
۲۷	قانون ادغام صندوق بازنشستگی کارکنان وزارت جهاد کشاورزی در صندوق بازنشستگی کشوری	طرح	-	-	√	-	۲	-	

جدول ۳۹. مصوبات دوره هشتم در حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) به تفکیک کمیسیون و طرح و لایحه

کمیسیون	طرح	لایحه
برنامه و بودجه	۴	۲
بهداشت	۱	۱
تلفیق	۰	۱
اجتماعی	۶	۴
امنیت ملی و سیاست خارجی	۱	۰
ویژه	۱	۱
نامشخص	۴	۱
جمع	۱۷	۱۰

جدول ۴۰. مصوبات دوره هشتم مجلس در حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) به تفکیک موضوع

موضوع	طرح و لایحه	درصد
بیمه‌های اجتماعی	۱۴	۵۱/۸
بیمه‌های سلامت	۲	۷/۴
رفاه	۳	۱۱/۱
سایر (بودجه و...)	۸	۲۹/۶
جمع	۲۷	۱۰۰

جدول ۴۱. شاخص‌های مربوط به دوره هشتم مجلس

شاخص	میزان (درصد)
نسبت قوانین مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) به کل قوانین مصوب	۹/۴
نسبت لوایح مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) به کل لوایح مصوب	۵/۳
نسبت طرح‌های مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) به کل طرح‌های مصوب	۱۷/۳
نسبت کل مصوبات به کل طرح‌ها و لوایح ارائه شده	۴۳/۸
درصد طرح‌های مصوب به لوایح مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان)	۱۷۰
درصد طرح‌های مصوب به لوایح مصوب (کل حوزه‌ها)	۵۱/۸

توصیف قوانین مربوط به حوزه رفاه و بیمه‌ها

در دوره هشتم مجلس شورای اسلامی بیشترین قوانین در حوزه بیمه‌های اجتماعی به تصویب رسید. در حوزه مزبور ۱۴ طرح و لایحه یعنی حدود ۵۲ درصد طرح‌ها و لوایح به تصویب رسید که رقم قابل ملاحظه‌ای است. حوزه‌های رفاه و بیمه‌های درمان به ترتیب با ۳ و ۲ طرح و لایحه در جایگاه دوم قرار دارند. کمیسیون پرکار در این دوره همانند دوره قبل کمیسیون اجتماعی است. این کمیسیون با بررسی و تصویب ۱۰ طرح و لایحه یعنی حدود ۳۷ درصد کل طرح‌ها و لوایح مصوب حوزه رفاه و بیمه‌ها در صدر کمیسیون‌های مرتبط قرار گرفت.

در این دوره قوانین مهمی مانند قانون تشکیل دو وزارتخانه تعاون، کار و رفاه اجتماعی و صنعت، معدن و تجارت به تصویب رسید که به موجب ماده واحده این قانون از ادغام سه وزارتخانه تعاون، کار و امور اجتماعی و رفاه و تأمین اجتماعی و دو وزارتخانه صنایع و معادن و بازرگانی به ترتیب دو وزارتخانه تعاون، کار و رفاه اجتماعی و صنعت، معدن و تجارت تشکیل می‌شود و کلیه وظایف و اختیاراتی که طبق قوانین برعهده وزارتخانه‌ها و وزیران یادشده بوده است به دو وزارتخانه جدید و وزیران آنها منتقل می‌گردد. همچنین قوانین اصلاحی مهمی نیز در این دوره به تصویب رسیده است که از آن جمله می‌توان به قانون اصلاح قانون بیمه اجتماعی رانندگان حمل‌ونقل بار و مسافر بین‌شهری قانون الحاق صندوق بیمه اجتماعی روستاییان و عشایر به فهرست نهادها و مؤسسات عمومی غیردولتی، قانون اصلاح ماده (۵) قانون بیمه‌های اجتماعی کارگران ساختمانی مصوب ۱۳۸۶، قانون اصلاح ماده (۱۱۳) قانون مدیریت خدمات کشوری و چگونگی تعیین مدیریت سازمان تأمین اجتماعی و صندوق‌های بازنشستگی و بیمه‌های درمانی، قانون تفسیر جزء «۱» بند «ب» تبصره «۲» ماده (۷۶) قانون تأمین اجتماعی اصلاحی مصوب ۱۳۷۹، قانون ادغام صندوق بازنشستگی کارکنان وزارت جهاد کشاورزی در صندوق بازنشستگی کشوری اشاره کرد.

با نگاه به قوانین این دوره ملاحظه می‌شود که حجم قوانین بیمه اجتماعی از سایر قوانین بیشتر است پس به نوعی می‌توان گفت‌مان حاکم را گفت‌مان بیمه اجتماعی نامید. این قوانین باعث تحت پوشش قرار گرفتن گروه‌های خاصی مانند رانندگان، قالیبافان و کارگران ساختمانی شدند. کارشناسان بیمه اجتماعی معتقدند وضع چنین قوانینی باعث بالا رفتن تعهدات صندوق‌های بیمه‌ای است که پیامد آن رسیدن سریع‌تر به نقطه سر به سری، ناتوانی صندوق‌ها و احتمال ورشکستگی است.

جمع‌بندی

همانگونه که در جدول ۴۲ ملاحظه می‌شود، در هشت دوره مجلس شورای اسلامی در حوزه رفاه و بیمه‌های بازنشستگی و درمان تعداد ۲۱۴ قانون یعنی ۱۵۲ لایحه و ۶۲ طرح به تصویب رسیده است که دوره دوم مجلس با ۳۲ طرح و لایحه مصوب بیشترین فعالیت تقنینی را داشته است. همچنین مجالس هفتم با ۳۱ طرح و لایحه مصوب و مجلس اول با ۲۹ طرح و لایحه مصوب در رده‌های دوم و سوم قرار دارند. سهم حوزه رفاه از مجموع کل قوانین مصوب در دوره‌های مورد بررسی در بالاترین حالت حدود ۱۰/۱ درصد از کل قوانین مصوب بوده است، این حد از قانونگذاری به‌نظر سطح بالایی را در این حوزه نشان می‌دهد، اگرچه باید آمار و ارقام سایر حوزه‌ها نیز با آمار فوق مقایسه گردد.

جدول ۴۲. نمای اجمالی قوانین مصوب هشت دوره مجلس در حوزه رفاه و بیمه‌ها

سهم قوانین نسبت به کل (درصد)	تعداد قوانین مربوط به حوزه رفاه و بیمه‌ها			ادوار مجلس
	کل	لایحه	طرح	
۷/۸	۲۹	۲۳	۶	اول
۱۰/۱	۳۲	۲۷	۵	دوم
۱۰/۱	۲۶	۱۹	۷	سوم
۷	۲۴	۲۰	۴	چهارم
۷	۲۵	۲۰	۵	پنجم
۵	۲۰	۱۶	۴	ششم
۹/۳	۳۱	۱۷	۱۴	هفتم
۹/۴	۲۷	۱۰	۱۷	هشتم

سخن آخر

فارغ از سیر تاریخی تقنینی که در بخش‌های قبل به آن اشاره شد در این قسمت توجه به چند نکته ضروری است:

۱. قانون همواره نمی‌تواند راه‌حل مسائل اجتماعی باشد، گاه یک ایده نو بیش از یک قانون اثرگذار است. در جایی که بحث جامعه‌پذیری مطرح است صرف وضع قوانین، تنها می‌تواند تسهیل‌گر باشد به همین منظور توجه به راهکارهای غیر از وضع قوانین، توجه به فرهنگ‌پذیری و جامعه‌پذیری و فراهم‌آوری زمینه‌ها ضروری است.

۲. پژوهش در قانونگذاری امری تشریفاتی نیست، بلکه یک ضرورت بسیار مهم است. این مسئله از دو جنبه قابل توجه است: اول اینکه حجم بالای قوانین در برخی حوزه‌ها به‌طور مثال در بیمه‌های اجتماعی بیشتر از آن که به سبب گستردگی و کثرت مسائل این حوزه باشد، به علت فقدان کارشناسی دقیق و مطالعات مقدماتی و عدم وجود پیوست‌های اجتماعی- فرهنگی پیرامون قوانین این حوزه است، شاهد مثال در این خصوص، تغییرات زیاد، اصلاحات و استفساریه‌هایی است که در سال‌های پس از تصویب قوانین اتفاق می‌افتد. دوم اینکه پژوهش‌های بی‌شماری، در مراکز علمی بدون توجه و استفاده وجود دارند که همگی به شکلی با یک مسئله علمی آغاز شده‌اند و راه‌حلی معقول و مستندی ارائه می‌دهند که می‌توانند در قانونگذاری کمک مفیدی باشند.

۳. نیرو و پتانسیل قوه قانونگذار می‌بایست مصروف مسائل مهم، ریشه‌ای و تا اندازه‌ای کلان کشور باشد تا مسائل خرد و با درجه اهمیت کمتر. به نظر می‌رسد در پاره‌ای مواقع سطح قوانین تا مرحله بخشنامه و دستورالعمل نزول می‌کند.

۴. در حوزه مورد بررسی به نظر می‌رسد علاقه زیاد دولت‌ها به تمرکز بر جنبه حمایتی تأمین اجتماعی یکی از دلایل تراکم قوانین در این حوزه است، موضوعی که هم‌اکنون به یکی از مسائل اصلی صندوق‌های بیمه و بازنشستگی تبدیل شده است.

۵. در حیطه بیمه‌های درمان، اگرچه تحولات مهمی صورت پذیرفته و قوانین مهمی به تصویب رسیده است، اما حوزه بیمه‌های سلامت همواره در مقایسه با حوزه بیمه‌های اجتماعی کمتر مورد توجه بوده است. این موضوع با توجه به دورنمای مورد نظر در کشور یعنی کاهش هزینه‌ها از جیب مردم می‌بایست بیشتر مورد توجه مجلس و دولت قرار گیرد.

منابع و مأخذ

- فهرست موضوعی مندرجات مشروح مذاکرات مجلس شورای اسلامی دوره‌های سوم تا هشتم.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۴۶۲۹

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: نگاهی بر قانونگذاری بخش رفاه و بیمه‌ها (بازنشستگی و درمان) در هشت دوره مجلس شورای اسلامی (رفاه (بهبودی و کمیته امداد) بیمه درمان، تأمین اجتماعی، قوانین بودجه و برنامه)

نام دفتر: مطالعات اجتماعی (گروه رفاه و تأمین اجتماعی)

تهیه و تدوین‌کنندگان: علی اخوان بهبهانی، علی خلیلی

ناظر علمی: ایروان مسعودی اصل

متقاضی: معاونت پژوهش‌های اجتماعی - فرهنگی

ویراستار تخصصی: _____

ویراستار ادبی: _____

واژه‌های کلیدی: _____

تاریخ انتشار: ۱۳۹۴/۱۰/۲۱